

Skånland & Astafjord Jeger og Fiskeforening

Ressan

9446 Grovfjord

dato: 14.01.13

NVE

Postboks 5091, Majorstua

0301 Oslo.

E-post: nve@nve.no

Ref: NVE 200900098-48 kv/jfj

Høringsuttalelse Sula kraftverk i Skånland og Gratangen Kommune

Vi anbefaler på det sterkeste at det ikke gis konsesjon til Sula Kraft - pumpeverk og vi nedenfor redegjøre for vårt syn.

Oppsummering:

Skånland & Astafjord Jeger og Fiskeforening (SAJFF) er sterkt kritisk til den hovedbegrunnelse Hålogaland Kraft AS (HLK) gir som grunnlag for sin søknad om Sula kraft – og pumpeverk. En av hovedgrunnene er at dette kraftverket er viktig for forsyningssikkerhet og behov for vinterkraft i regionen. Etter vår kjennskap vil konsesjon til ny 420 KV linje fra Ofoten til Balsfjorden, i tillegg til andre tiltak, bøte med problemer med forsyningssikkerheten. Vi kan heller ikke se at det foreligger kraftutredninger som viser at det er behov for økt kraftproduksjon i regionen, heller at det er elektrisk kraft nok i både Troms og Nordland. Et argument HLK viser til er ”halverte miljøkostnader” i forhold til utbygging av småkraftverk i samme område som blant annet vil kreve ; ”...egne traseer for anleggstrafikk fram til dammer, lukehus, nedgravde rør eller åpne rørgater, kraftstasjon osv. Traseene blir gjerne 15 – 20m brede. I bratt lende må traseen legges i sikksakk og med stikkveger inn til rørtraseen etc.”. Med tanke på at HLK selv har planlagt en flere kilometer lang anleggsvei og steindeponi ved inntaksdam i Olderelva/Rørelva faller dette argumenter heller dårlig ut. Vi ser ingen dokumentasjon på at denne utbyggingen er til det beste for natur og friluftsliv på Gratangshalvøya. Skånland og Gratangen kommune er ikke avhengig av økt

kraftproduksjon for å være selvforsynt med elektrisk kraft, og begge kommunene har flere kraftverk i sin kommune. I flere avisoppslag det siste halve året har HLK uttalt at selskapet har ingen økning i inntekter men mer en doblet sine utgifter, og at dette er årsaken til økt satsning på ny kraftproduksjon. Det synes for oss som at HLK leter etter gode argumenter for å kunne støtte opp om sin søknad, men at argumentene er heller dårlige sett i forhold til de svært negative konsekvensene denne utbyggingen får for området.

Konsekvenser av Sula kraft – og pumpeverk:

- gir store negative konsekvenser for et svært viktig friluftsområde både for lokale og regionale brukere i Nord Norges mest folkerike område. Utredningen om friluftsliv er svært mangelfull og datagrunnlaget må anees å være meget dårlig.
- vil være negativt for fremtidig naturbasert reiseliv.
- gir store negative konsekvenser for landskap og opplevelseskvalitet.
- gir et meget stort tap av inngrepsfrie naturområder (INON) og kommer i stor konflikt med nasjonale miljømål.
- gir store negative konsekvenser for fisk og sportsfiske. Herunder også anadrom laksefisk både i Gratangen og Grovfjord.
- gir store negative konsekvenser for naturmiljø og biologisk mangfold og får **direkte** konsekvens for viktige naturtyper, rødlistearter, hensynskrevende arter og viktige og truede fugler og dyr. Utbyggingen er i stor konflikt med nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser for bevaring av biologisk mangfold.
- får store negative konsekvenser for vann – og vannføring i flere vann – og vassdrag i influensområdet.
- deponering av over 200 000km³ steinmasser er kilde til forurensing og får negative konsekvenser for friluftsliv, naturmiljø – og biologisk mangfold, fisk og bunndyr og gyteområder for både ferskvannsfisk og anadrom laksefisk. Kunnskapsgrunnlaget ang. plassering av steindeponier er for dårlig.
- gir store negative konsekvenser for kulturmiljø, kulturhistorie og kulturlandskap i et landskap med historisk bruk dokumentert fra år 725 e.Kr.
- er ikke i samsvar med de vurderinger som er gjort av Sampla Plan fra 1998.
- er ikke i samsvar med de forpliktelser Norge har gjennom vannforskriften og målsetningen om en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene

- utbyggingen er ikke relevant for forsyningssikkerheten i regionen. Det er overskudd av kraft i regionen og følgelig heller ikke behov for økt kraftproduksjon.
- søknaden synes som ”venstrehåndsarbeid” for å rekke konsesjonsbehandling i tide for å sikre seg tildeling av elsertifikater før år 2020, og at en eventuell tildeling av elsertifikater til Sula kraft – og pumpeverk vil være subsidiering av ulønnsom og kontroversiell vannkraft på bekostning av friluftsliv, natur og kulturverdier.
- utbyggingen har en utbyggingskostnad langt over det som er ansett som lønnsomt for utbygging av vannkraft, og må ansees som bedriftsøkonomisk ulønnsomt.

For gjennomgående argumenter for negative konsekvenser se uttalelsen nedenfor.

Skånland & Astafjord Jeger og Fiskeforening har følgende krav:

- at det gjøres tilstrekkelige tilleggsutredninger om friluftsliv.
- at vi får tilgang til de verdiskjema som foreligger etter DN’s handbok nr 25.
- at det gjøres tilstrekkelige tilleggsutredninger som landskap, med skikkelige visualisering av de tiltakene som er planlagt.
- at det gjøres nye faglige vurderinger av de ulike tiltakenes konsekvens for landskap.
- at det gjøres nye faglige vurderinger om konsekvens ved tap av inon – områder, og at tapet vurderes opp mot nasjonale miljømål.
- at det gjøres tilstrekkelige tilleggsutredninger i alle vann og vassdrag med tanke på naturtyper, rødliste – og hensynskrevende arter av planter og dyr.
- at det gjøres en kvalitativ vurdering av sumvirkningene for naturmiljø – og biologisk mangfold. Og at dette sees i sammenheng med nasjonale og internasjonale miljømål og forpliktelser.
- at det ikke gis tillatelse til unntak fra kravet om minstevannføring i Segelelva.
- at det gjøres tilstrekkelige utredninger om mulig plassering av steindeponier
  - Herunder undersøkelser av konsekvenser for landskap, naturmiljø – og biologisk mangfold, fisk ,friluftsliv, kulturminner og forurensing.
  - Undersøkelsen må også omfatte indre Grovfjorden med ”Straumen” som er en viktig naturtype med flere viktige arter.
- plassering av steindeponier må behandles av Fylkesmannen i Troms og Skånland/Gratangen kommune **før** endelig avgjørelse om konsesjon tas.

- visualisering av hvordan landskapsbildet rundt Eidevatnet vil bli ved senking av vannet med 2 meter om vinteren og 0,5 meter som sommeren.
- at det gjøres undersøkelser om senking av Eidevatnet med 2 meter om vinteren får konsekvenser for gyteområder og overlevelse av rognkorn fra røye.
- at det blir gjort grundige fiskeribiologiske undersøkelser av Rørelva, Olderelva og Segeldalselva, også i gyteperioden for ørret. Rapporten utredningen baserer seg på er for gammel.
- at det gjøres fiskeribiologiske undersøkelser av anadrom fisk i Foldvikelva og Dudalselva.
- at det gjøres faglige vurderingen for hvilke konsekvenser forurensing - og finstøv kan få for gyteområder for fisk i Saltvatnet og i Hellingen og for indre deler av Grovfjord.
- at det gjøres faglige vurderinger for hvilke konsekvenser økt vannmengde og økt temperatur av Saltvatnet vil få for fisk og fisket.
- at det presenteres vannføringskurver som viser vannføring i de ulike elvene over året.
- at det legges frem utredninger av minstevannføringer som baserer seg på vannføringsdata fra det aktuelle området, og at minstevannføringer skal gjenspeile variasjon i vannføring gjennom året, og ikke fastsatte minstevannføringer for sommer og vinter.
- at det gjøres tilstrekkelige utredninger (visualiseringer) som viser ved hvilke vannføringer de ulike vann og elver vil miste sin kraft som landskapselement, og at det er dette som skal ligge til grunn for den endelige minstevannføring. Og at minstevannføringer må ta hensyn til utøvelsen av friluftsliv som er avhengig av en viss vannføring.
- at steder for deponering av steinmasser blir utredet tilstrekkelig med tanke på friluftsliv, naturmiljø – og biologisk mangfold, kultur og kulturminner og fisk – ferskvannsbiologi. Og at Fylkesmannen behandler deponering av steinmasser etter Forurensingslovens § 22-4 og kommunene etter Plan – og bygningsloven **før** en eventuell konsesjon gis.
- at Sametinget og Troms Fylkeskommune gjør undersøkelser etter *Kulturminnelovens* §9 **før** en eventuell konsesjonsbehandling gis.
- at søker gjør rede for de ulike nedbørsfeltenes tiltenkte kraftproduksjon slik at vi sammenligne negative konsekvenser med planlagt kraftproduksjon og tilhørende "økonomisk gevinst".

- at det gjøres nye vurderinger opp mot Samla Plan (SP) fra 1998, da de planer som nå foreligger for Sula kraft – og pumpeverk er mer omfattende enn de planer som var vurdert opp mot SP i 2001 (vedlegg 18 i søknaden).
- at utbyggingen settes på vent inntil det foreligger en helhetlig plan for vind – og vannkraft i Troms.
- at utbyggingen sees i sammenheng med de miljømål Norge har forpliktet seg til gjennom ratifisering av EUs rammedirektiv for vann, vanndirektivet, og tatt inn i norsk rett gjennom forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften).
- at det presenteres utredninger som viser behov for økt kraftproduksjon og for hvilke husstander/næringsvirksomheter kraften er tiltenkt.
- at det presenteres beregninger som viser potensiell lønnsomhet av tiltaket med og uten tildeling av elsertifikater. Beregninger må vise hvordan eventuelt utbytte til kommunene vil være hvis prognoser om fremtidige lave kraftpriser blir en realitet.

Vi vil i vår uttalelse redegjøre i detalj for de krav som er skissert over.

Konklusjon:

Skader og ulemper ved tiltaket for allmenne interesser overstiger ikke samfunnsnyttene og søknaden må følgelig avslås etter Vannforskriftens §12, Vassdragsreguleringslovens §8 og Vannressurslovens § 25.

1. Friluftsliv, landskap, kulturmiljø/kulturhistorie og reiseliv.

Gratangshalvøya er et regionalt viktig friluftsområde og vi kan dokumentere aktiv bruk fra hele regionen og utlandet tilbake til 1930 - årene.

Vi er sterkt uenig i den vurdering av konsekvens SEWCO har gjort i utredningen ”Konsekvenser for friluftsliv og reiseliv”. Alle delområdene som er vurdert har fått verdien middels til stor og det er for oss uforståelig hvordan utredningen har vurdert at samlet konsekvens for friluftsliv da vil bli *liten negativ*. Det eneste argumentet SWECO presenterer for sine vurderinger er at *”Noe redusert vannføring... vil kunne ha en negativ påvirkning på opplevelseskvaliteten”*. Med tanke på at utredningen:

- ikke tilfredsstillende krav i utredningsprogrammet om visualisering av inngrep og vannføringer
- minstevannføringer baserer seg på kvalitativ gjetning og ikke hydrologiske målinger fra området
- ikke tilfredsstillende anbefalinger fra programmet "Miljøbasert vannføring" om kvalitativ vurdering av hver enkelt elv, undersøkelser om hvilken vannføring som vil gi endring i landskapsbildet og at planlagte minstevannføringer skal gjenspeile variasjoner over året (se pkt. 5 Hydrologi)

kan vi ikke se at det svært tvetydige argumentet, "noe redusert vannføring" kan tillegges særlig stor vekt.

Utredningen om friluftsliv er særdeles mangelfull og datagrunnlaget må ansees å være meget dårlig. **Vi mener konsekvensene av utbyggingen vil være stor negativ i et svært viktig friluftsområde med brukere fra hele regionen!** Dette på bakgrunn av en svært mangelfull rapport angående friluftsliv, samt at det i vurderingen av friluftsliv er lagt alt for lite vekt på at området er et inngrepsfritt naturområde, at tiltaket vil være et ødeleggende element i landskapsbildet og forringe de natur – og kulturopplevelsene som har sammenheng med friluftsliv - og opplevelseskvalitetene i området. Alt dette er kvaliteter som har gjort at området innehar stor symbolverdi og gir stedstilhørighet for befolkningen både i Gratangen og Grovfjord. Forskning viser at symbolverdien av områder er verdifull for friluftsbukere. Utredningsprogrammet slår fast at konsekvensene for friluftsliv skal sees i sammenheng med landskap og natur – og kulturmiljø: *"Mulige konsekvenser av tiltaket for friluftslivet skal vurderes for anleggs- og driftsfasen. Dette må ses i sammenheng med konsekvenser for landskap, natur- og kulturmiljø."* Verdivurderingen av konsekvenser for friluftsliv kan ikke ha vektlagt hverken utredning for fisk – og ferskvannbiologi, landskap – og , naturmiljø – og biologisk mangfold eller kulturmiljø – og kulturminner. Flere av områdene har en stor verdi innen flere tema, og summen av konsekvensene burde etter vår mening gi en meget stor negativ konsekvens for friluftsliv både i området Dudalen, Eidevann ,Olderdalen, Olderdalselva/Rørelva og Segeldalen/Segeldalsvann.

Vi vil argumentere for vår vurdering av friluftsliv nedenfor.

For temaet landskap finner SAJFF det forunderlig at et område med landskapsverdier som varierer fra middels – stor kan få konsekvensen middels – liten negativ. Vi er enige i den vurdering som er gjort av landskapskvalitetene i de ulike landskapsområdene, men vi er sterkt uenige i den faglige vurdering av konsekvens som er gjort. Vi mener helt klart

utbyggingen vil få stor negativ konsekvens for landskapsområde Eidevatnet, Dudalselva, Segeldalsvatnet, Segelelva, Foldvikvatnet, Foldvikelva, Saltvatnet øst og Hellenen. I sum mener vi også at utbyggingen vil få så stor negativ konsekvens for landskap at en konsesjon ikke gis. Vi vil redegjøre for våre argumenter om landskap og inngrepsfrie naturområder (INON) nedenfor. Se for øvrig kommentarer under.

Skånland og Astafjord Jeger og Fiskeforening (SAJFF) har i all konsentrert seg om områdene Dudalen, Eidevatnet, Olderdalen med Olderelva/Rørelva, Saltvatnet samt Segeldalen/Segeldalsvann. Hilleshamn og Foldvikvatnet er utenfor vårt ”virkeområde”, selv om våre medlemmer også bruker disse områdene. Vi har valgt å kommentere friluftsliv, landskap og kulturmiljø - og kulturminner under ett. Vi mener også kulturhistorien området innehar må inngå som en del av vurderingsgrunnlaget, og ikke bare det fysiske kulturmiljøet/kulturminnene. En gammel ferdselsvei som har vært brukt i flere hundre år, mener vi må ansees som et kulturminne og alle planer om utbygging må ta hensyn til gamle ferdselsveier for å bevare dem.

Vi vil komme med tilleggsopplysninger om områdene og argumentere for hvorfor de vurderinger som er gjort i utredningene må ansees som feilaktige, og hvilke vurderinger som vi har gjort. Vi vil også komme med alternativer som vi mener bør utredes.

Fra utredning om friluftsliv og reiseliv:

1.1.5 Forslag til avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser

SAJFF mener følgende undersøkelser må gjøres:

- Det må gjøres en ny utredning om friluftsliv. Utredningen er dårlig, mangelfull og kunnskapsgrunnlaget for å kunne gjøre en kvalifisert vurdering om konsesjon er for dårlig.

SAJFF mener følgende avbøtende tiltak må inngå:

- årlige avsatte midler til tilrettelegging og tiltak til friluftsliv i bygdene som blir berørt
- ingen inngrep over kote 300 i Rørelva/Olderelva
- ingen inngrep i Eidevatnet
- ingen inngrep over skogsgrensen i Segeldalen
- alle minstevannføringer må baseres på vurderinger av den enkelte elv, hvilke vannføringer som vil gi endring i landskapsbildet og hvilke vannføringer som er viktig for utøvelsen av friluftsliv

- minstevannføringer må følge variasjoner over år, og ikke konstante vannføringer for sommer og vinter.

2.1 Innhold og avgrensning

”Utredningen skal baseres på eksisterende opplysninger og samtaler med offentlige myndigheter, organisasjoner, grunneiere og lokalt berørte.

- SAJFF har ikke fått forespørsel fra SWECO angående bruken av de ulike delområdene.
- SAJFF er kjent med at heller ikke Troms Fylkeskommune som har forvaltningsansvar for friluftsliv i fylket er kontaktet.
- Vi kan heller ikke se at grunneiere eller andre er forespurt.
- Dette gir et alt for dårlig grunnlag til at utredningen kan vurdere både verdi og konsekvens for friluftsliv.

5.4 Kort om regionalt friluftsliv

”Kun en liten del av regionens innbyggere bor slik til at de kan benytte nedbørfeltens naturområder som nærområde. I hovedsak brukes friluftsområdene i Gratangen og Skånland kommuner som dagsutfart - eller helgeutfartsområder.”

- Dette er vi sterkt uenige i! Både Narvik området med sine 18000 innbyggere og Harstad med sine 18500 har under 50minutts kjøring til området og det er ukentlig besøkende vinterhalvåret fra Riksgrensen. Det er flere titusen mennesker som har muligheten til å bruke dette området hver dag store deler av året.

Fra utredning om landskap:

- Fra utredningsprogram s2; “Utredningen skal inneholde gode visualiseringer av de største inngrepene.”
  - Dette kan ikke vi se er gjort.
- Fra utredningsprogram: *”Utredningen skal visualisere landskapseffektene av tiltaket med bilder, og vise hvilke landskapsrom som blir påvirket på kart. Det er en fordel om de største inngrepene visualiseres ved hjelp av bilder fra området.”*
  - Dette er kun gjort for demning i Foldvikvatnet
  - Dette krever vi gjort for alle delområdene.

Om de ulike områdene og hvilke konsekvenser utbyggingen vil få:

Området var omtalt allerede på 50 - tallet, blant annet med en egen artikkel i DNT's årbok fra 1951. Bjørkekledder, majestetiske tinder, dristige formasjoner og friske tindena er beskrivelser som går igjen. I 1938 var blant annet svenske turister i området og fra toppen av Revtinden beskrev de området som ”fullstendig fabuløst”. Per Hohle, en norgeskjent forfatter, fjellklatrer og friluftsmann var en av de første til å bestige de fire Revørene og beskriver utsynet fra området og retning Narvikfjellene som ”et utsyn som vel ingen av oss har sett maken til noen gang”. Turer i området både sommer og vinter er også beskrevet i:

- På tur i Narvik og Omegn I og II (Bjørn Forselv).
- På tur i Narvik og Omegn vinter (Bjørn Forselv).
- Fra Møysalen til Elgens fot (Harstad Bedriftsidrett)
- Topptur - Narvik - Riksgränsen - Björkliden – Abisko (Mikael af Ekenstam).
- Norges Fjellverden

Innenfor et relativt lite fjellområde befinner det seg 15 fjelltopper over 1000 meter og mange mellom 750 – 1000 meter. Mange av fjelltoppene kan man bestige både sommer og vinter. Revtinden og Tinden (Segeltinden) er velkjente landskapselementer og populære turmål av turgåere fra inn - og utland. På fjelltoppene har man utsikt over andre vakre landskap og i ”hine og håre dager” kunne man fra toppen av fjellene se ut over 7 prestegjeld. På begge sider av området har man utsikt over de trange og karakteristiske fjordene i Grovfjord og Gratangsfjorden. I nord ser man sørsiden av Senja med Senjahesten og Stonglandet samt øyene Andørja og Rolla. I vest ser man Hinnøya, Grytøya, Bjarkøya og de ytre deler av Andøya. I sør og øst ser man ut Ofotfjorden og innover Sverige. Svenske samer brukte i tidligere tid Revtinden og Novatinden som veivisere under reinflytting.

Olderdalen – Eidevatnet – Dudalen

Et fantastisk friluftsområde med kystalpine fjell, urørt natur, vakkert landskap og mange muligheter til et variert friluftsliv både for unge og gamle enten man vil plukke bær, fiske eller gjøre mer ekstreme aktiviteter som fjellklatring eller skikjøring ned bratte fjelltopper. Sommer/høst er det fiske i Olderdalsvatnet og Eidevann, jakt, bær – og sopplukking og ikke

minst toppturer på Revtinden, Huva, Dudalstinden, Nonsfjellet, Sandfjellet og Urdfjellet, som er de mest populære aktivitetene. Eidevatnet og Olderdalsvatnet er et populært utgangspunkt for turer i området både sommer og vinter, og er en naturlig rasteplass som gir naturlig ly for vær og vind. Området rundt Eidevann og Olderdalen var i gamle dager mye brukt av de samiske gårdene ved Bakkejord og Saltvannet. Eidevatnet var, og er fremdeles, et meget godt fiskevann og fungerte i tidligere tider som spisskammers for gårdene i Foldvik og ved Saltvatnet.

Området Dudalen – Eidevann – Olderdalen og Segeldalen var et viktig beiteområde også for fastboende samer og svenske flyttsamer. Det bekreftes av arkeologiske utgravninger og C14 – dateringer som dokumentere bruk av Gratangshalvøya tilbake til år 725 – 920 e.Kr (Ottar nr 1/1999). I boka ”*De svenske nomadelapparna*” er både Røvscharet og Due-Dalen er beskrevet som viktige steder for sommerbeite, og referer til henholdsvis Revdalen og Dudalen. Som nevnt tidligere så har området en viktig kulturhistorisk verdi og har symbolverdi i form av stedstilhørighet. SAJFF er opptatt av å bringe videre fortellingene om den bruken våre forfedre har hatt av områdene vi ferdes i, og at vi viser respekt både for de som har brukt områdene før oss og de som skal bruke dem etter oss. Vi lærer særlig barn – og unge at vi skal etterlate oss naturen og mulighetene som finnes der, i den tilstand vi har fått områdene etterlatt av våre foreldre. Vi ønsker at våre etterkommere skal få den samme muligheten, og retten, til å drive et aktivt friluftsliv i gode og attraktive friluftsområder.

Det er flere som fisker i Eidevatnet både sommer og vinter, og vannet har stort potensial som fiskevann for sportsfiskere. Vannet har også stor verdi fordi det ikke finnes lignende urørte røyevann i høyfjellet i umiddelbar nærhet. Det er også ørret i vannet, og er man heldig kan man få en av de gamle store eksemplarene. I Olderdalsvatnet er det kun ørret av varierende kvalitet, men vannet er meget bra som fiskevann særlig for barn – og unge.

Inngangsport til dette flotte friluftsområdet er enten fra Dudalen i Foldvik eller opp Olderdalen fra Sollia/Rørelv. Fra Bakkejordvika og Sollia er det merket en gammel ferdselsvei opp Olderdalen og stien er merket helt opp til Revtinden. Dette er en svært mye brukt tursti til et svært viktig friluftsområde både sommer og vinter. Harstad Turlag og Troms Turlag er årlige brukere av disse ferdselsveiene og fjellområdene. Det stiger bratt i starten og man vinner raskt høydemeter, men fra ca 400moh flater terrenget ut og Olderdalen med de mektige fjellene rundt viser seg. Flere bruker også den gamle kjerreveien som går fra gården

Rørelv og følger Rørelva/Olderelva opp til over fossenakken hvor det blir flatere i terrenget. Herfra følger stien Olderelva opp dalen. Fra kjerreveien har du flott utsyn over den særegne bekkeløftene (canyon) som Rørelva/Olderelva har skåret ut i terrenget. Om vinteren er det også mange som går den gamle ferdselsveien sør for Olderelva, fra gården Mellomvatn, og opp retning fossenakken. Mange tar turen rundt Oldertinden og til den gamle ferdselsveien enten ned Dudalen eller tilbake til Bakkejorda ned Segeldalen. I Dudalen ligger en kulturhistorisk ”kuriositet”, Talgrøtberget, hvor reinsgjeterne, vandrere og andre har risset inn sine initialer, navn, fødselsdatoer og dateringer så langt tilbake som på 1800-tallet. Om vinteren er det skigåing og særlig toppturer på ski som er populært. Det er ukentlige besøkende fra hele regionen og mange utenlandske turister som er i Narvik og på Riksgrensen og Bjørkliden tar turen til området for å kjøre på ski. Revtinden er nok det mest populære turmålet vinterstid, men det kjøres ski også på Huva, Sandfjellet, Urdfjellet og i fjellsidene på Oldertinden. Oldertinden er blant annet kalt Nordens K2 i skimiljøer. Urdfjellet og Huva egner seg særdeles godt for nybegynnere på ski og har en noe lettere nedfart enten ut på Eidevatnet eller ned mot Olderdalsvatnet. De nordvendte fjellsidene er populære turmål for vårsikjøring helt frem mot St. hans. Det svenske landslaget i frikjøring på ski har blant annet tilbrakt tre dager i disse fjellene. Populære turer er Revtinden, Sandfjellet, Urdfjellet, Huva og Dudalstinden. Eidevatnet er et populært utgangspunkt både sommer og vinter, og er en naturlig rasteplass som gir ly for vær og vind. De nordvendte fjellsidene er populære turmål for vårsikjøring helt frem mot St. hans.

Området har stor verdi som urørt friluftsområde og har stor verdi for friluftslivet. Olderdalen og Dudalen er viktige inngangspor for friluftsliv videre opp i fjellområdet og inngår i et sammenhengende inngrepsfritt landskap fra fjord til fjell. Dette er verdier som er høyt verdsatt og nasjonale miljømål tilsier at dette er landskap vi skal ta vare på. Området er et sammenhengende friluftsområde fra Grovfjord til Gratangen, med flere hundre besøkende hvert år fra hele regionen. Området har også stor kulturhistorisk verdi. Redusert vannføring i Dudalselva og inntaksdam ved Eidevatnet vil være negative elementer i urørt natur, opplevelseskvaliteten vil synke og utbyggingen får dermed **stor negativ konsekvens** både for friluftsliv, landskap og kulturmiljø/kulturhistorie

Rørelva/Olderelva

For Rørelva/Olderelva er det skogsbilvei opp til kote 400, inntaksdam, lav minstevannføring og midlertidig steindeponi som vil være negative faktorer for friluftsliv, landskap, fisk, naturmiljø og biologisk mangfold.

Skogsbilveien er tenkt å følge den gamle ferdselsveien fra Mellomvatn og er planlagt å være ca 2,5 -3 km lang. Topografien i området tilsier at skogsbilveien vil bli unødvendig lang i et bratt og ulent terreng. Det er nærliggende å tro at denne ”skogsbilveien” vil måtte dimensjoneres til å ta store maskiner, og dermed bli en større permanent anleggsvei som gir desto større inngrep i naturen. Søknaden inneholder ingen informasjon om skogsbilveien er tenkt å følge nord – eller sørsiden av Rørelva/Olderelva.

Utbyggingen vil få følgende konsekvenser:

- Skogsbilvei, inntaksdam og steindeponi vil vises fra store deler av området og vil således være et svært negativt element i et ellers urørt naturområde.
- Alle tiltak er planlagt i et svært mye brukt friluftsområde med umiddelbar nærhet til en mye brukt kjerrevei/sti.
- Inntaksdam med 15 meters bredde og 5 meters dybde er planlagt i et flatt myrterreng uten muligheter til at inntaket kan ”gli inn” i landskapet. Det vil være behov for store maskiner for å grave ut inntaksdammen, noe som vil gi store inngrep i et sårbart terreng.
- Midlertidig steindeponi er tenkt plassert ovenfor skogsgrensen, i et fuglerikt område og midt i et mye brukt friluftsområde. Behovet for store maskiner vil gjøre stor skade i terrenget.
- Midlertidig steindeponi ved inntaksdam kan være kilde til forurensing. Olderelva og Rørelva, samt Saltvatnet, er drikkevann for turgåere i området. Et foreslått tiltak for å hindre denne forurensingen er: *”Samtidig bør det vurderes å etablere en voll/sedimentbasseng nedenfor det midlertidige steindeponiet for å redusere avrenning av partikler til vatnet/fjorden.”*. Dette gjør at tiltaket følgelig får enda større konsekvenser.
- Skogsbilveien vil ødelegge den gamle ferdselsveien fra Mellomvatn. Skogsbilveien vil kreve mange svinger og fyllinger og vil være svært synlig både fra fjellområdet og fra omliggende områder rundt Saltvatnet, Skoddebergvatnet og Grovfjorden.
- Hvis skogsbilveien er tenkt å følge nordsiden av Rørelva/Olderelva må det bygges bro over både Rørelva og Olderelva. Dette vil gi ytterligere inngrep og betydelige inngrep i naturtypen bekkekløfter.

Det synes for oss som klart at man er avhengig av en anleggsvei opp til kote 400 for å kunne etablere inntaksdam i et ellers flatt terreng. Etablering av inntaksdam og steindeponi med voll/sedimentbasseng krever tunge kjøretøy i et urørt myrterreng over skogsgrensen og vil skape store sår i naturen. Tiltakene er i tillegg tenkt plassert i et område som er mye brukt til bærplukking, jakt og turgåring. I søknaden fra HLK foreligger heller ingen utredningen som vurderer hverken hvor eller hvordan steindeponiet skal anlegges og hvilke konsekvenser det får for landskap og friluftsliv. Som for alle andre tiltak presenteres heller ingen visualisering av tiltakene. Vi krever at det gjøres tilleggsutredninger og presenteres planer som synliggjør konsekvensene av tiltakene i Rørelva/Olderelva!

Saltvatnet er et mye brukt friluftsområde også av andre enn fiskere. Skigåere, skøyting, modellflygning og kiting er alle aktiviteter som bedrives på vannet. Kraftstasjon og utløpstunnel er planlagt ved gården Mellomvatn. Økt vannmengde og økt temperatur vil gi usikker is og råkdannelser som får negative konsekvenser for utøvelsen av friluftsliv på vannet. I utredning om ”Vann og isforhold” er konklusjonen at råken il ”....*delvis falle sammen med råkdannelsen fra dagens avløp fra Skoddeberg kraftverk.*”. Vi er sterkt kritisk til denne vurderingen! Det er ca 600 meter fra planlagt Mellomvatn og til utløpet av Tømmerelva.

Andre negative konsekvenser som vi vil redegjøre for under andre tema:

- Nedstrøms inntaksdam på kote 400 er det planlagt minstevannføring på 0,7m³/s (70 l/s) om sommeren og skal fordeles på Olderelva og Rørelva. Utredning sier ingenting om hvor mye vann det blir i de to elvene ved utløp i Saltvannet. Det er populært å fiske utfor begge elvene og elvestrømmen er en viktig årsak til at fisken er på næringssøk i elvemunningene. Ingen utredninger har beskrevet sportsfisket som drives i utløpet av elvene. Utbyggingen vil ødelegge både fiske – og gytemuligheter i elvene. Se pkt. 3. Fisk.
- Andefugler er også på næringssøk i elvemunningene. Utredningene bør si noe om hvordan lav sommervannføring og eventuell forurensing kan påvirke næringstilgangen til fuglene.
- Både Rørelva og Olderelva har en særdeles karakteristisk bekkekløft (canyon), ulik noen andre bekkekløfter i området. De særegne bekkekløftene og fossen på ca kote 350 er viktig for opplevelseskvaliteten i friluftslivet. Disse bekkekløftene er ikke utredet tilstrekkelig i utredningen om naturmiljø og biologisk mangfold eller i

utredningen om landskap. Dette krever vi gjort! Lav minstevannføring i begge elvene vil være svært negativt for landskapsbildet, for fossesprøytoner og fuktkrevende arter i bekkekløften.

Vi anbefaler følgende for tiltaket i Rørelva/Olderelva:

Det bør ikke tillatelse til noen form for inngrep over kote 250. Alle tiltak må ta hensyn til friluftsjnteresser, landskap, fisk og naturmiljø – og biologisk mangfold og avbøtende tiltak må følgelig tilpasses disse forhold.

I sum gir tiltakene som er planlagt i Rørelva/Olderelva **store negative konsekvenser** for friluftsliv, landskap og kultur/kulturhistorie. Nedenfor vil vi redegjøre for konsekvenser tiltakene får for andre tema.

Vi er svært uenig i at det planlegges inntaksdam, “skogsbilvei” og midlertidig steindeponi ved kote 400 i Olderelv/Rørelv!

Eidevatnet

Eidevatnet ligger sentralt i viktige områder for friluftsliv og landskapsopplevelse. Eidevatnet er et sentralt element i landskapet og er viktig for både naturopplevelsene og utøvelsen av friluftsliv. Flere friluftslivsaktiviteter er direkte knyttet til Eidevatnet som sportsfiske og skigåing. Ferdselsårer som er viktige for friluftslivet sommer og vinter følger vatnet, og senking av Eidevatnet med 2m om vinteren og 0,5m om sommeren vil gi en direkte negativ konsekvens for friluftsliv og gi en betydelig endring av landskapsbildet. I sørenden av Eidevatnet er det en stor sandgrunne som vil være tørrlagt ved 0,5m senking av vannstand og langs hele den sørlige siden av Eidevatnet er det 2 – 3 meter i strandsonen med finkornet sand som vil bli tørrlagt. Eidevatnet har en markant marbakke slik at 2 meter senking om vinteren vil være svært synlig om vinteren og vil gjøre at det blir en bratt iskant som lett slår sprekker og som gir usikker is langs med land. Det er også planlagt bekkeinntak i vannkanten, noen som vil skape et større område med usikker is hele vinteren, kontra et bekkeinntak på dypt vann. Dette får store konsekvenser for ferdsel på vannet. Usikker is og en bratt iskant på Eidevatnet vil være svært negativt for friluftslivet og kan skape mange farlige situasjoner, både for de som går på ski over vannet, de som raster ved vannet og de som kjører på ski ned Urdfjellet og ut på vannet. Ved skiturer i området passerer man over Eidevatnet pga rasfare både i deler av Oldertinden og fra deler av Urdfjellet.

Usikker is og bratt iskant vil være direkte hemmende for friluftslivet!

Vi er også strekt uenig i utredning av landskap hvor det i konsekvenser for driftsfasen for Eidevatnet står: ”Vannet vil tappes ned 2 meter, men dette er hovedsakelig tenkt på vinteren fram til våren (Norconsult 2011). Reguleringen vil ikke være synlig på den tiden av året på grunn av is og snø. I sommerhalvåret med barmark vil nedtappingen være lite merkbar og dermed ha liten påvirkning på opplevelsen av landskapet.” Som beskrevet over så har Eidevatnet en kort og bratt marbakke, slik at nedtapping av Eidevatnet med 2 meter vil være meget synlig i landskapet. **Vi stiller oss svært kritisk ved denne vurderingen!**

Eidevatnet er et dominerende element i landskapet og har fått verdien **Stor A2**, da er det urimelig at konsekvensen blir satt til **liten/middels negativ**. Hvis vurdering av bortfall av INON er med i denne vurderingen er det i alle fall ikke til å forstå. Dette krever vi avklart med SWECO. Hva som er viktige landskapselementer er basert på en gjengs oppfatning for landet eller landsdelen for øvrig. Verdien av de ulike elementene og konsekvensene av et tiltak vil nødvendigvis variere alt etter som hvor dominerende og/eller hvor stor symbolverdi de ulike elementene har. Det dokumenteres av SWECO at Eidevatnet er et sentralt landskapselement som i tillegg ligger midt i hjertet av et svært viktig friluftsområde. Området innehar også en svært stor symbolverdi både lokalt og regionalt. **Utbyggingen vil få store synlige konsekvenser i landskapet både sommer og vinter og vil være et svært negativt element i et viktig friluftsområde og urørt landskap. Vi er enig i den vurdering som er gjort for delområde Eidevatn ang. landskap og som er gitt stor verdi, vi er derimot sterkt uenig i at utbyggingen vil få liten – middels negativ konsekvens for landskap.**

Tørrlagte arealer ved regulering av Eidevatnet er ikke beregnet og det er etter vår mening gjort for dårlige undersøkelser av Eidevatnet med tanke på hvordan landskapet påvirkes både sommer og vinter. **Dette krever vi utredet bedre. Vi krever også visualisering av landskapseffektene ved 2 meter senking om vinteren og 0,5 meter som sommeren, slik utredningsprogrammet krever. Visualiseringen må legge til grunn den styringskurve for Eidevatnet som er presentert i utredning om hydrologi.**

Med den bruken området rundt Olderdalen, Eidevatnet og Dudalen har er det klart at både inntaksdam, bekkeinntak i vannkanten og en senking av Eidevann med 2 meter vil være ødeleggende for friluftslivet og kan også skape mange farlige situasjoner. Etter vår mening vil tiltakene få **stor negativ konsekvens** både for friluftsliv og landskap. For inngrepsfrie

naturområdet er det ingen tvil om at tiltaket vil være en **stor negativ konsekvens** (se egen vurdering om INON pkt. 2). Vi mener utbyggingen også vil være sterkt negativt for den kulturhistorie som finnes i området og som har vært med på å gi området stor symbolverdi og stedstilhørighet. For andre konsekvenser se nedenfor.

Nedbørsfeltet til Eidevann er på ca 3,5 km² og det er grunnlag for å tro at kraftproduksjonen fra dette nedbørsfeltet ikke oppveier de store negative konsekvenser for reindrift, friluftsliv og landskap. Dette gjelder for øvrig også for tiltaket i Rørelva/Olderelva. Vi krever at søker gjør rede for de ulike nedbørsfeltenes tiltenkte kraftproduksjon slik at vi sammenligne negative konsekvenser med planlagt kraftproduksjon og tilhørende økonomisk "gevinst".

Det synes klart for oss at kraftproduksjon ikke oppveier negative konsekvenser for Dudalen og Eidevatnet!

Segeldalen/Segeldalsvann:

Segeldalen og området rundt Segeldalsvatnet brukes i all hovedsak til tradisjonelt friluftsliv som turgåing, bær – og soppstaking, småviltjakt, storviltjakt og topppturer. Om vinteren er det skigåere og ikke minst ekstremskikjøring og Segeltinden som er det store turmålet. En vandringstur langs egga på Tinden med en fantastisk utsikt over Grovfjorden, Gratangen, Ofotfjorden, Astafjorden og Vågsfjorden er intet annet en fullstendig fantastisk! Mange fra hele regionen og også fra utlandet kommer for å kjøre på ski på Segeltinden og Oldertinden. Den mest brukte innfallsporten for å nå Segeltinden er fra Bakkejorda i Grovfjord, men man kan også nå toppen fra nordsiden via Skorvetindsletta, enten fra Årsandvik - Rundkollholla eller fra Foldvik.

De fleste som skal inn i området, både sommer og vinter, velger å gå fra Bakkejord og her er det er god parkering ved den gamle Saltvannskolen. Fra Bakkejorda følger man Segelelv opp en trang bekkeløft med gammel gråor og bjørkeskog før dalen åpner seg opp. Stien følger den gamle ferdselsåren over til Foldvik i Gratangen, og har således kulturhistorisk verdi. Det går også en gammel ferdselsvei på nordsiden av elva, men denne ble delvis ufremkommelig etter et større snøras for noen år siden. For å nå toppen av Segeltinden dreier man mot venstre og går opp bjørkeskogen til man er over skogsgrensen. Deretter følger man høyre side av "seilet" opp mot egga og toppen av Segeltinden. Skal man gå gjennom Segeldalen og mot Segeldalsvatnet og Eidevatnet, kan man enten følge elva oppover, eller man kan følge en merket sti opp mot "Sætra" for deretter å følge skogsgrensen innover dalen. Fra "Sætra" kan man også gå opp på Muogirnjunni, fortoppen til Oldertinden, eller man kan gå en gammel sti

over til Oldedalen. Fra Muogirnjunni har man flott utsikt over Grovfjorden og deler av Ofotfjorden.

Ferdselsveien mellom Bakkejord og Foldvik var den veien den unge kvenen Johan Fredik Mikkelsen, en av de 150 ungene som ble sendt over fra Tornedalen for å finne et bedre liv i ”Havlandet” i løpet av 1800 - tallet, gikk da han etter et helt liv på Skifte i Gratangen fant sin søster Eva boende i Grovfjord. Fortellingen om Johan og Eva har blitt symbolet på historiene rundt Havlandet, og ferdselsveien mellom bygdene har fått en sentral plass. Nova Turlag har en årlig "Markedsmarsj" langs denne ferdselsveien i forbindelse med Foldvikmarknaden og som et minne over Johan Fredik Mikkelsen. Dette har blitt en populær tur med over hundre deltagende fra hele regionen. Det er planlagt en lignende marsj fra Foldvik til Bakkejord i forbindelse med arrangementet Sommarhelg i Grovfjord.

Utbyggingen vil ikke være til direkte hinder for utøvelse av friluftsliv i området, annet enn at inntaksdam ved Segeldalsvatnet og vannføring i Segelelv vil være negativt for landskap og kulturmiljø og på den måten forringe opplevelseskvaliteter. Landskapet er ellers urørt og både Segeldalsvatnet og Segeldalselva er viktige landskapselementer mellom storslagne fjell. I rapport 30 fra Ecofact er Segeldalselva trukket frem som et viktig landskapselement, ”Segelelva renner som en smal stripe midt i dalen og dens plassering gjør elva til et sentralt holdepunkt sammen med de omkransende tindene.”.

Utbyggingen vil få følgende konsekvenser for området Segeldalen:

- Svært negativt med tanke på den kulturhistorie og symbolverdi ferdselsveien mellom Bakkejord og Foldvik har, og den betydning dette har for de som driver friluftsliv i området. Kulturminner i Bakkejord og Foldvik må sees i sammenheng med denne ferdselsveien. Konsekvensene for kulturmiljø/kulturhistorien i området vil være **stor negativ**.
- Inntaksdammen nedstrøms Segeldalsvatnet vil være et negativt element i landskapet og vil være ødeleggende for morenebakkene ved Segeldalsvatnet. Inntaksdammen vil være synlig fra store deler av dalen. Se for øvrig vedlagt bilde fra Segeltinden og innover Segeldalen.
- Inntaksdam vil komme i konflikt med merket sti som går på kote 590 ved vannet. Segeldalsvatnet er et naturlig stoppested for både vandrere og jegere, og en inntaksdam så nært vannet er negativt både for landskap og opplevelseskvaliteten. Vi anbefaler at inntaksdammen flyttes under kote 300 og under skogsgrensen. Ved å

flytte inntaksdam lenger ned bevares morenebakker og inntaksdammen vil være mindre synlig under skogbeltet.

- Ingen minstevannføring vil være svært negativt for landskapet. Det er uforståelig at det ikke er tenkt minstevannføring fra inntaksdam i Segelelva og vi forventer at det planlegges minstevannføring i henhold til standard vilkår for vannkraft. Null minstevannføring tilsier at elvestrengen vil være tørrlagt i store deler av dalen ovenfor skogsgrensen. Dette vil være svært ødeleggende for landskapsbildet og forringe opplevelsene i friluftslivet. Vi kan vanskelig se at HLK skal få tillatelse til unntak fra kravet om minstevannføring!
- Området er i inngrepsfri sone 2, og topografien gjør at man føler seg ute i villmarka selv i kort avstand fra bebyggelse. Nye og negative elementer gjør at denne følelsen forsvinner. Utbyggingen vil være svært negativ for tap av inon – områder i delområde Segeldalen/Segeldalsvatn.

Vi mener konsekvensene for friluftsliv i dette delområdet i Segeldalen vil være ***middels/stor negativ*** mens konsekvensene for landskap vil være ***stor negativ***.

Det er helt klart at den utredningen som er gjort på friluftsliv og for landskap er svært mangelfull. Som nevnt over så er ikke SAJFF blitt forespurt om deres kjennskap til områdets bruk og verdi for friluftsliv. Heller ikke andre lokale brukere, Troms Turlag, Harstad Turlag eller bøker/internett er lagt til grunn for vurdering av verdi og konsekvens. **SAJFF krever å få se den verdivurdering av de ulike områdene gjort etter DN's Håndbok nr25.**

Utbyggingen vil få direkte konsekvens for flere ulike brukergrupper innen friluftslivet både sommer og vinter, og vil gi negative konsekvenser i et svært viktig regionalt friluftsområde.

Utredningen om landskap har ikke fulgt de krav som var satt i utredningsprogrammet og vi stiller oss kritisk til flere av de faglige vurderinger som er gjort angående utbyggingens konsekvens for landskap. SAJFF er sterkt kritisk til at et område med landskapsverdier som varierer fra ***middels – stor*** kan få konsekvensen ***liten negativ***. Vi er enige i den vurdering som er gjort av landskapskvalitetene i de ulike delområdene, men vi er sterkt uenige i den vurdering av konsekvens som er gjort. **Vi mener helt klart utbyggingen vil få stor negativ konsekvens for landskapsområdene Eidevatnet, Dudalselva, Segeldalsvatnet,**

Segeldalselva og Saltvatnet øst med Rørelva og Olderelva. I sum vil utbyggingen vil få stor negativ konsekvens for landskap.

Vi krever at det gjøres tilleggsutredninger både om friluftsliv og landskap, og at det gjøres nye faglige vurderinger av tiltakets konsekvens for friluftsliv og landskap.

Vakkert landskap og urørt natur er faktorer som er svært viktig for opplevelseskvaliteten for friluftsutøvere. Urørt natur er en mangelvare langs kysten av Sør Troms og Nordre Nordland, og området vi nå snakker om ligger midt i Nord Norges mest befolkete region og er lett tilgjengelig for en stor del av befolkningen. Området har flere hundre besøkende i løpet av året som driver et variert og allsidig friluftsliv.

En utbygging i dette området vil være svært negativt for friluftslivet i regionen!

Vi minner på om at det gjennom St.meld.nr.39 (2000-2001) ”Friluftsliv - ein veg til høgare livskvalitet” og av St. meld. nr 25 (2002-2003) ”Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand” fremgår at det er et overordnet mål at ”Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig.” og et nasjonalt resultatmål at ”Områder av verdi for friluftslivet skal sikres slik at miljøvennlig ferdsel, opphold og høsting fremmes og naturgrunnlaget bevares”. Vi forutsetter at dette også gjelder for våre oppvekst – og friluftsområder!

For tema landskap nevner vi Norges forpliktelser gjennom ”Den Europeiske landskapskonvensjonen” hvor Norge har forpliktet seg til å sikre kvaliteter og mangfold i landskapet. Også *Naturmangfoldloven* har som formål at vi bevarer et mangfold av landskap som ikke er påvirket av mennesker, slik som på Gratangshalvøya.

SAJFF er sterkt imot denne utbyggingen som vil få store konsekvenser for friluftsliv, landskap og kulturmiljø – og kulturminner!

2. Inngrepsfrie naturområder (INON)

Det er nasjonal politikk at en ved planlegging skal ta hensyn slik at urørte naturområder i størst mulig grad bevares for framtida. Storting og Regjering har i denne forbindelse nevnt hensyn til blant annet naturarv, friluftsliv, reiseliv og biologisk mangfold.

Målet om å bevare gjenværende inngrepsfri natur er uttrykt i flere stortingsmeldinger de senere årene.

- St.meld. nr. 17 (1998-99) "Verdiskaping og miljø - muligheter i skogsektoren"
- St.meld. nr. 39 (2000-2001) "Friluftsliv"
- St.meld. nr. 42 (2000-2001) "Biologisk mangfold"
- St.meld. nr. 25 (2002-2003) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand".
- St.prp. nr 1 (2004-2005) fra Miljøverndepartementet, er INON ført opp som eget arbeidsmål nr. 2.2. "Sikre at gjenverande naturområde med urørt preg blir tekne vare på" .
- I St.meld.nr. 26 (2006 - 2007) om "*Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*" – står det: "Soria Moria erklæringen fokuser på at stadig færre områder er uberørt av tekniske inngrep, og at vi må gi sterkere beskyttelse til slike områder."
- I St.meld. nr. 21 (2004–2005) om "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" blir det slått fast følgende om inngrepsfrie naturområde: "Tapet av slike områder må stanses. INON skal fortsatt være et viktig verktøy for å sikre inngrepsfrie områder som er av betydning for blant annet friluftsliv og biologisk mangfold."
- I St. meld. nr. 29 (1996-97) om "*Regional planlegging og arealpolitikk*" - er det fokusert sterkt på at de resterende inngrepsfrie naturområdene må forvaltes som en viktig del av vår nasjonale arv. Videre er det sagt at kommunene så langt som mulig må unngå inngrep i naturområder som er tilnærmet fri for tyngre tekniske inngrep.
- Stortingsproposisjon 1 S (2009-2010) fra Miljøverndepartementet hvor INON et eget arbeidsmål som går ut på "*å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på*"

Da kan vi forvente av kommunal planlegging og forvaltning fra kommuner og statlige sektormyndigheter at det tas tilbørlig hensyn til at disse områdene i mest mulig grad skjermes mot utbygging og inngrep. Dette gjør at kommunene har et ansvar for at bl.a. økonomiske virkemidler ikke brukes i strid med den nasjonale miljøpolitikken på dette feltet.

Gratangen og Skånland kommune har mange områder som er mye brukt som friluftsområder og vi har til dels store områder som enda bærer preg av urørt natur (Inngrepsfrie naturområder). De aller sjeldneste uberørte naturområdene er de som finnes i kystområdene og vil således få enda større verdi som urørt natur. I forhold til andelen av gjenværende

områder i kategorien villmarksområder og inngrepsfri sone 1, så vil utbygging av SULA – anlegget fjerne en meget stor andel. Tapet av inngrepsfri sone 2 er også meget stort. Dette er de siste inngrepsfrie naturområdene i hele Sør Troms og har således stor regional og nasjonal verdi.

Soria Moria - erklæring kap.13: Energipolitikk slår fast at tida for vannkraftutbygging er over og at vi må se etter nye måter å produsere energi på. Videre har Soria Moria Erklæringen har gjort det klart at vi skal opprettholde naturmangfold, kulturlandskap og stanse all tap av inngrepsfri natur og at de stadig færre områdene i Norge som er uberørt av tekniske inngrep, må gis sterkere beskyttelse for å bevare naturkvaliteter som også våre etterkommere har rett til å oppleve.

Også i Soria Moria II presiseres det at vi må ha en restriktiv holdning til vassdragsutbygging: ”Norsk vassdragsnatur er unik. Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og tiden for de store vannkraftutbyggingene er forbi”. I lys av klimautfordringene vil likevel opprustning og utvidelse av eksisterende vannkraftverk samt skånsom utbygging av vassdrag være et verdifullt bidrag.”

Olje - og Energidepartementet gjennom sine egne ”Retningslinjer for små vannkraftverk” er det presisert at det særlig i kystområder med lite gjenværende INON vil slike områder vektlegges høyere enn i området med mye gjenværende INON og medfører i utgangspunktet konflikt med nasjonale miljømål. I retningslinjene for småkraftverk står det: *INON – tapene må imidlertid vurderes i forhold til den lokale og regionale INON – statusen. Det vil si at i områder med lite gjenværende INON vil tap av INON vektlegges høyere enn i områder med mye gjenværende INON. Generelt er det svært lite INON igjen i kystnære områder. Inngrepsfrihet fra fjord til fjell, uavhengig av sone, tillegges spesiell vekt.*

Dette gjelder i aller høyeste grad for det resterende inngrepsfrie området vi har på Gratangshalvøya. Hvis man legger DN’s verdivurdering av inon til grunn, vil dette inon – området som strekker seg fra Tiden (Segeltinden) og retning Bjerkvik inneha stor verdi og konsekvensen av ett hvert tap av inon i dette området vil være stor negativ.

Fra utredningsprogram: ”Tiltakets konsekvenser for utbredelsen av inngrepsfrie naturområder (INON) skal arealmessig beregnes og resultatet av bortfall av slike arealer skal fremstilles i tabell, og illustreres på kart. Konsekvensene av bortfall av inngrepsfrie områder skal vurderes.”

Når det gjelder konsekvensutredningen for landskap, og pkt 6.6 Inngrepsfrie naturområder, kan vi ikke se at det er satt en samlet verdi for inon – områdene som blir påvirket av utbyggingen. I beskrivelsen av de ulike delområdene er imidlertid urørthetsklasse vurdert. **Vi kan ikke se at utredninger tilfredsstiller KU – programmet da konsekvensene av bortfall av inon ikke vurdert! Dette krever vi gjort.**

Det ble sagt på åpent møte i Grovfjorden 06.11.12 at tapet av inon var vurdert sammen med andre landskapselementer, uten at vi kan se at dette er gjort i utredningen. Hvis det stemmer at inon er vurdert, og at den samlede konsekvensen for landskap og inon er satt til middels – liten negativ, så **er vi sterkt uenig i dette!** Her er det snakk om ei utbygging som fører til et meget stort bortfall av INON i både sone 1, sone 2 og villmarksområder.

Fra NVE`s søknadsmal for vannkraft.

”3.9 Landskap og inngrepsfrie naturområder (INON)

Inngrepsstatus i tiltaksområdet og virkningene av tiltaket på INON- områder skal beskrives. Eventuelle reduksjoner av INON skal tallfestes, jf. tabell, kartfestes og vurderes i et lokalt og regionalt perspektiv. Verdisetting av INON - områder skal følge Olje- og energidepartementets (OED): ”Retningslinjer for små vannkraftverk” fra 2007. Konsekvensvurdering skal følge Statens vegvesen, håndbok 140 fra 2006.”

Som nevnt over er inon – området på Gratangshalvøya det siste resterende inon – området i kategorien villmark langs hele kysten av sør – troms og nordre Nordland og et bortfall av 34,2km³ er å betrakte som et meget stort bortfall, både i lokal og regional sammenheng. At området er urørt har også meget stor verdi for opplevelseskvaliteten i friluftslivet. Jamfør søknadsmal for vannkraft og retningslinjer for småkraftverk, hvor områder med lite gjenværende INON og inngrepsfrihet fra fjord til fjell skal tillegges spesiell vekt, mener vi helt klart at vurdering av konsekvens for utbyggingen vil være stor negativ. Utbyggingen vil ha en svært negativ virkning for Gratangshalvøya som friluftsområde med mulighet for å tilby den gjenværende villmark langs kysten i Sør Troms.

Til sammenligning har bortfall og omklassifisering av inon – områder i søknad fra Skognes og Stordalen Kraftlag AS og Småkraft AS om utbygging av kraftverk i Ullsfjorden fått vurderingen *stor verdi og stor negativ virkning* som gir *stor negativ konsekvens*. I nylig avslått søknad fra Statskog om vindpark i Sørfjorden i Tysfjord kommune har NVE **lagt avgjørende vekt på** det faktum at vindkraftverket vil gi en vesentlig reduksjon av INON. Tapet av INON var i utredningen beregnet til: ” Tapet vil omfatte 13,3 km² sone 2 og 2,6 km² sone 1.”.

Vesentlig mindre enn ved Sula kraft – og pumpeverk!

Vi både forventer og tror at NVE gjør vurderinger ang. tap av INON likt for alle konsesjonsbehandlinger.

Summen av de samfunnsmessige fordelene ved en utbygging av SULA – anlegget, slik planen fremstår i dag, må være særdeles stor for å overgå tapet av inngrepsfri natur og sterkt reduserte landskapskvaliteter ved kysten. Per dags dato er ikke dette tilfelle, da de samfunnsmessige fordelene i utredning om næringsliv og sysselsetting er satt til liten positiv. Utbyggingsplanene bryter så til de grader med nasjonal politikk og nasjonale miljømål. I tillegg strider planene for utbygging mot OEDs egne retningslinjer for vannkraftverk. Konfliktnivået ved en eventuell utbygging av SULA – anlegget vil dermed bli særdeles stort.

Vi er inneforstått med at noen mener Foldvikvatn burde vært registrert som teknisk inngrep i de INON – kart som utredningen baserer seg på. Vi har gjort analyser i arcgis 10.1 hvor også Foldvikvatn er tatt med som teknisk inngrep (se kartvedlegg 1). Tap av inon – områder vil da være:

Bortfall	Foldvikvatn ikke inngrep	Foldvikvatn teknisk inngrep
<i>Sone 2 (1-3 km fra inngrep)</i>	28,4 km ²	23,4km ²
<i>Sone 1 (3-5 km fra inngrep)</i>	5,9 km ²	5,9km ²
Sum bortfall	34,3km²	29,3km²
Endring		
<i>Fra "3-5 km" til "1-3 km"</i>	8,7km ²	Ca 7,8km ²
<i>Fra "Villmark" til "3-5 km"</i>	0,9km ²	0,9km ²
Sum endring	9,6km²	8,7km²

Uavhengig om Foldvikvatn er registrert som teknisk inngrep eller ikke, vil tap av inon – områder være meget stort.

Bortfall av totalt 34,3km² er et enormt inngrep i inngrepsfri natur. Også statusendring av INON på 9,6km² representerer et faktisk tap, selv om statusen som inngrepsfri natur består. Tap av INON som følge av ett enkelt tiltak må sies å være betydelig!

Det synes for oss om kraftproduksjonen fra det lille nedbørsfeltet rundt Eidevatnet vil være forholdsvis liten i forhold til de negative konsekvenser og konflikter tiltaket får for tap av inngrepsfri natur. Det er vår anbefaling at Sula pumpeverk, Dudalen og området rundt Eidevatn tas ut av planene og at det utredes mulighet for å trekke inntaksdam nedstrøms Segelvatn ned til under kote 300. Dette vil bevare et sammenhengende inngrepsfritt friluftsområde fra Saltvatnet – Olderdalen – Eidevatnet – Dudalen og Segeldalen.

På bakgrunn av et betydelig tap og statusendring av INON anbefaler vi at Sula kraft – og pumpeverk ikke gis konsesjon!

3. Fisk og ferskvannsbiologi

Vi er enig i at Eidevatnet har stor verdi som et viktig sportsfiskevann hvor økologiske prosesser har fått gå sin gang i et urørt alpint høyfjellsområde (Utredning om ferskvannsbiologi s10), men vi er sterkt uenig i at endelig verdi på Eidevatnet er satt til liten/middels. Eidevatnet har stor verdi for lokalbefolkningen i Gratangen og Grovfjorden, og det finnes ingen tilsvarende røyevann i høg fjellet i umiddelbar nærhet. Som fiskevann og et naturlig stoppested for vandringer i området har Eidevatnet stor verdi.

I utredninger står det om Eidevatnet: *”I og med at innsjøen i dag kun har røye”*. Dette stemmer ikke da det årlig tas ørret i vannet.

Vi registrerer at utredningen konkluderer med at *”... Eidevatnet vil reguleres med 2 m, og det anses som noe uvisst i hvor stor grad reguleringa er stor nok til å medføre klare negative konsekvenser.”*. Vi kan ikke godta at det gjøres en utbygging hvor man er usikker på hvilke konsekvenser tiltaket vil få. Slik vi kjenner vannet vil regulering med 2 meter få store konsekvenser for røya i Eidevatnet, og et ødelagt røyevann i høg fjellet vil være særdeles

negativt for vår utøvelse av friluftsliv i og rundt Eidevatnet. Senking av vannstand i Eidevann med 2meter vil få klare negative konsekvenser for røyas muligheter til gyting og eggenes overlevelse gjennom vinteren. Vi kan ikke se i utredningen at det er gjort vurderinger angående gyteområder og overlevelse av egg frem mot klekking, så dette krever vi gjort.

Vi er også sterkt uenig i at Rørelva/Olderelva gis liten verdi. Ut i fra de funn som er gjort under feltarbeid, og data fra tidligere rapporter, kan vi forstå den vurderingen som er gjort. Likevel mener vi det er mangler ved de undersøkelser som er gjort, og som bør utbedres. Det er mange sportsfiskere som fisker i Olderelva, Rørelva og Segedalselvas utløp i Saltvatnet. Redusert vannføring vil helt klart gi store negative konsekvenser for sportsfiskere da fisken er på næringssøk mot elvene, sannsynligvis på grunn av oksygentilførsel og næringstilgang. Redusert vannføring vil også få konsekvenser for selve fisket, da flere som fisker med fluestang er avhengig av et visst ”drag” i elvestrømmen. Vi krever at det gjøres tilstrekkelige undersøkelser om hvorvidt en utbygging vil få konsekvenser for fisk og sportsfisket i tilknytning til elvene.

Fra utredning om ferskvannsbiologi står det: ” *Denne utredningen skal gi offentlige myndigheter mulighet til å vurdere effektene og konsekvensene den planlagte kraftutbyggingen av Mølnelva og Gammelmølnelva i Tjeldsund kommune i Nordland kan få for fiskebestandene i vassdraget.* ” Vi kan vel forstå det slik at utredningen om ferskvannsbiologi er skrevet på malen til en lignende utredning om ferskvannsbiologi i Nordland. Likevel er det for dårlig at man ikke klarer å få rett navn på de elver og vann som er undersøkt, og man kan jo lure på hvilke andre formuleringer i utredningen som er hentet fra andre utredninger. Dette skader troverdigheten til rapporten som er laget, hvordan kan vi stole på at det som er skrevet ikke er fra andre vann – og vassdrag?

Fra utredningens s6; ”*Garnfiske i Foldvikvatnet, tjønn nedenfor Foldvikvatnet, Eidevatnet og Segedalsvatnet, samt registreringer i elvene ble utført i tidsrommet 17.-19. august 2009, mens registreringer i Rørelva/Olderelva ble utført i august 2010.* ” I Diskusjon står det at øvre deler av Rørelv er befart 6.juli 2010. Dette stemmer ikke overens med utredningens s6. Registreringer av fisk og bunndyr baserer seg på tre dagers feltarbeid. **Dette mener vi er et alt for dårlig datagrunnlag.** Vi er klar over at Ferskvannbiologien har mye verdifull data fra vann – og vassdrag i området som nok sikkert også danner grunnlaget for utredningen. Denne informasjonen synes vi må komme bedre frem i utredningen.

I utredningsprogrammet står det at: *”Utredningen skal gi en beskrivelse av fiskebestandene og en vurdering av gyte-, oppvekst og vandringsforhold på alle relevante elvestrekninger.”* Slik vi leser utredningen om ferskvannsbiologi er det i denne omgang kun gjort undersøkelser av Rørelva, og ikke av Olderelva og Segelelva. Det er nærliggende å tro at utredningen baseres seg på tidligere undersøkelser av elvene. Disse utredningene anser vi for å være for gammel, all den tid fisk og fisket har bedret seg betraktelig det siste tiåret.

Fra utredningens s10 om Segelelv; *”I og med at elva i stor grad fremstår som uegna til gyting”*. Vi mener Segelelva egner seg meget godt til gyting fra utløpet i Saltvannet og oppstrøms bru over Rv829. Tømmerelv har ved flere anledninger vært tørrlagt om høsten, så det er nærliggende og tro at viktigheten av disse elvene er stor. I rapporten "Bedre innlandsfiske i regulerte vassdrag i Troms" - Fagrapport 1998, er det gjort elektrofiske i Bakkejordelva og Olderelva med funn av ørret i begge elvene. Undersøkelsene var gjort i august, før gyteperioden for ørreten i Saltvatnet. Mye er skjedd i Saltvatnet etter 1998 og Grovfjord grunneierlag har gjort et formidabelt arbeid med kultivering, noe som har resultert i mye fisk av meget god kvalitet. **Fagrapporten fra 1998 er 14år gammel og må anses å være for gammel til å kunne gi gode svar om gyteforholdene per dags dato i elvene.**

Også Rørelva ble undersøkt i august og øvre deler i begynnelsen av juli. Utredningsprogrammet slår fast at; *”Alle feltundersøkelser skal utføres på den tiden av året som er mest hensiktsmessig for å oppnå et så nøyaktig og sammenlignbart resultat som mulig. Det skal tas hensyn til at ulike fagområder krever ulike tidspunkt hvor det vil være aktuelt å gjennomføre undersøkelser.”* Vi mener undersøkelse av gyting i elvene i Saltvannet kan ikke gjøres i august, men fra midten av september. Vi er imidlertid enig med utredningen om at elvene nok ikke er viktig som gyteelver for Saltvatnet, men vi mener likevel at det er en viss gyting som skjer i disse tre elvene. **Vi mener utredningen ikke kan basere seg på fagrapporten fra 1998, og krever at det blir gjort grundige undersøkelser av Rørelva, Olderelva og Segeldalselva, også i gyteperioden for ørret.**

Flere av våre medlemmer bruker Saltvatnet aktivt til sportsfiske. Grunneiere har gjort et godt arbeid med tiltak for å bedre fisket i Saltvatnet. Flere har uttrykt bekymring for forurensing og utslipp av finstøv fra steindeponier. Hvorvidt dette vil påvirke fisken i Saltvatnet er usikkert. Vi ønsker også at det gjøres rede for om dette kan tenkes bli et problem for fisk og fisket i Saltvatnet.

Økt vannmengde og økt temperatur av Saltvannet kan også tenkes å få konsekvenser. Hvordan vil fisken respondere på økt vanngjennomstrømning, økt oppblomstring av alger og økt tilslamming av arealer? Dette er spørsmål vi krever svar på.

SAJFF er en av revidentene i den pågående revisjonen av Skoddeberg kraftstasjon. Et av våre krav er at det innføres standard vilkår for konsesjon med minstevannføring i Tømmerelv fra demning ved Skoddebergvatn og til Saltvatnet.

Gjennom arbeidet med vannforskriften og forvaltningsplan for vannområde Harstad – Salangen har SAJFF uttrykt ønske om utredning av anadrom fisk i Hellen elv med tanke på oppgang av anadrom fisk til Saltvatnet. Det vil etter vår mening være naturlig at eventuelt økte vannmengder i Saltvatnet setter ønsket om oppgang av anadrom fisk på dagsorden, og at HLK legger til rette for dette som en synergieffekt.

SAJFF er kjent med at det er sjørret i både Foldvikelva og Dudalselva. Mange av våre medlemmer fisker sjørret ved disse elvene og i fjæresonen rundt Foldvikhalvøya. Det er ikke gjort undersøkelser av sjørret og gyting av sjørret i Foldvikelva og Dudalselva. Dette krever vi gjort. Vi ønsker også en vurdering av hvilke konsekvenser redusert vannføring vil få for sjørreten. Sjørret kan gyte helt frem mot desember og vil kreve at det frigis vann fra Eidevatnet og Foldvikvatnet som opprettholder gytemulighetene. Dette krever vi blir tatt hensyn til ved kravet om minstevannføring i elvene. De planer for minstevannføring som foreligger er, etter vår kunnskap, ikke tilstrekkelig for å opprettholde gytemulighetene til sjørret.

I ”Standard vilkår for vassdragsreguleringssaker” står det i pkt 8 I d; *“å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.”*. Vi kan ikke se at dette vilkåret kan opprettholdes hverken for Foldvikelva, Dudalselva, Segeldalselva, Olderelva eller Rørelva.

I utredningen står det: *” I driftsfasen oppfattes de planlagt omsøkte minstevannføringen å medføre en helt marginal effekt i vinterhalvåret, og det stilles et spørsmål ved hvorvidt et minstevannsslipp på 10-20 l/s om vinteren i det hele tatt vil ha noen biologisk virkning med tanke på at slippene skjer nesten 600 moh. Så lave vannslipp bør forventes i stor grad fryse inn, og gi liten eller ingen effekt av opprettholdt vannføring. Dersom minstevannføring ikke har virkning på vinteren, og elva mer eller mindre tørrelegges, vil også effekten med minstevannføring på sommeren reduseres betydelig. Utover rene tekniske problemer med drift*

av så små minstevannslipp vinterstid, anser jeg de usikre biologiske effektene å gi grunnlag for å tenke noe mer helhetlig for hele reguleringsområdet og tillate tørrlegging i noen områder og heller øke minstevannspåslippet på en eller to prioriterte strekninger.”

Vi forstår det slik at Kanstad Hansen mener de uforståelig lave minstevannføringen som er foreslått vil få store negative konsekvenser for biologisk mangfold, herunder også fisk. Dette styrker vår påstand om at minstevannføringene som er foreslått både sommer og vinter er alt for lave, og at prosjektet slik det fremstår i dag vil få store konsekvenser ikke bare for temaet ferskvannsbiologi, men også for annet biologisk mangfold.

SAJFF mener det foreligger verdier for fisk og sportsfiske i de vann – og vassdrag som tilsier at samlet verdi er større en lav, men at minimum verdi bør settes til *middels*. Hvis det viser seg at det er en god bestand av sjørret som gyter i Foldvikelva og Dudalselva mener vi verdien bør økes til *stor*. SAJFF sier seg enig i den vurdering som utredningen har gjort i at utbyggingen vil få stor negativ omfang, basert på endringene i fiskebestandene i innsjøene og redusert forekomst av fisk og bunndyr i elvene. Vi mener likevel sumvirkningene av regulering i to store vann i høgfjellet og inngrep i fem vassdrag med minimal eller ingen vannføring tilsier at den konsekvensene av utbyggingen må settes til *stor negativ*! I tillegg vil utbyggingen få store konsekvenser for sportsfiske i tilknytning til alle vann – og elver.

På bakgrunn av de negative konsekvenser Sula kraft – og pumpeverk får for fisk og ferskvannsbiologi anbefaler SAJFF at konsesjon følgelig ikke kan gis!

4. Naturmiljø og biologisk mangfold

Utredningen om naturmiljø – og biologisk mangfold dokumenterer store naturverdier i flere av delområdene, og det er funnet viktige naturtyper, rødlistearter og hensynskrevende arter av både planter og dyr. I tillegg har andre fagrappporter i forbindelse med planer om småkraftverk i Hilleshamn og Segeldalselva funnet lokalt, regionalt og nasjonalt viktige naturtyper og rødlistearter. Bortsett fra i nedbørsfeltet til bekkinntakene i Hilsalåhku-Keipen er det funnet viktige naturtyper og planter – og dyr i alle vann og vassdrag som inngår i utbyggingsplanene. Det er store verdier som blir berørt!

Naturmiljø – og biologisk mangfold er registrert gjennom tre dagers feltarbeid. SAJFF er sterkt uenig i at man i utredningen kan mene at datagrunnlaget vurderes som godt. Etter vår kjennskap kan det vanskelig forsvares å gjøre kvalitative undersøkelser av et så stort influensområde på tre dager. Vi krever at det gjøres undersøkelser som ansees som tilstrekkelig for å kunne registrere naturtyper og forekomster av eventuelle rødliste – og hensynskrevende arter i alle vann og vassdrag som blir berørt. Vi kan vanskelig se hvordan NVE kan gjøre seg opp en mening på bakgrunn av den utredning som foreligger. Likevel er de funn som er gjort i forbindelse med Sula kraft – og pumpeverk, Hilleshamn småkraftverk og Segeldalselv småkraftverk av en slik art en eventuell konsesjon vanskelig kan forsvares.

Dette er etter vår mening registrert verdier som er særdeles viktig å bevare for ettertiden og som Norge har forpliktet seg til å ta hensyn til gjennom nasjonale målsetninger og internasjonale konvensjoner om bevaring av biologisk mangfold. Her kan vi nevne forpliktelser gjennom *Naturmangfoldloven*, *Bernkonvensjonen* og *Konvensjonen om biologisk mangfold*. Det er viktig å presisere at dette også gjelder økosystemer, landskap og geologi. I influensområdet er det klare økosystemer som er urørt med tanke på menneskelig påvirkning. Fagrapporten om naturmiljø – og biologisk mangfold vurderer de samlede konsekvensene til å være middels – stor for flere av delområdene. Vi i SAJFF mener de negative konsekvensene for tiltaket vil være **stor negativ** i alle delområder hvor det er registrert verdier som er av en slik art at de kommer i konflikt med nasjonale miljømål og ønsket om å bevare viktige prioriterte naturtyper og biologisk mangfold. **Konsekvensene vil da være stor negativ for alle delområdene som inngår i Sula kraft – og pumpeverk!**

Denne utbyggingen vil i sum få meget store konsekvenser for naturmiljø og biologisk mangfold og konsesjons kan følgelig ikke gis!

I utredningsprogrammet står det:

”Naturtyper

Verdifulle naturtyper skal kartlegges etter metodikken i DN-håndbok 13 (2. utgave 2006, oppdatert 2007: Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold).

Fotodokumentasjon er viktig. Fossesprøytsoner og bekkekløfter skal skilles ut som egne naturtyper der disse opptrer i kombinasjon med andre naturtyper. I registrerte områder med verdifulle naturtyper skal det fokuseres på eventuell tilstedeværelse av forventede

rødlistearter i den aktuelle naturtypen (eksempelvis forekomst av moser/lav i fosserøyksoner og bekkekløfter) ”.

Vi kan ikke se at det er gjort kartlegging av naturtypen bekkekløft nedstrøms inntaksdam Olderelv/Rørelv. Dette krever vi gjort.

Olderdalsvatnet har den grønne karakteristiske fargen brevann har. Elva deler seg på ca kote 400 i Olderelva og Rørelva. Rørelv har ved ca kote 350 en fossesprøytsone og denne er vurdert i utredningen. Både Olderelva og Rørelva har den prioriterte naturtypen bekkekløfter nedstrøms planlagt inntaksdam. Bekkekløftene her er ulikt noen av de bekkekløfter som finnes i området. Se vedlagt bilde. Vi mener bekkekløftene i Olderelv/Rørelv er så særegne at de kvalifiserer til en høy verdi innen denne naturtypen. Sannsynligheten for at det finnes rødliste – og hensynskrevende arter i disse bekkekløftene anser vi som store. Fossekall er også observert i Olderelva/Rørelva (pers. obs.). Ved Olderelva/Rørelva er det også registrert høgstauder og storbregner (se vedlagt bilde). Vi kjenner ikke til at det er områder med storbregner av en slik karakter eller i Grovfjorden. **Vi krever at det gjøres tilstrekkelige undersøkelser både i Olderelva og Rørelva.**

I Dudalselva og Dudalselvas utløp er det registrert viktige naturtyper og rødlistearter. Også rundt Eidevatnet er det observert viktige fuglearter, blant annet Storlom og fjelljo (pers. obs. 25.09.12). Vi mener det relativt lille nedbørsfeltet rundt Eidevann som utbyggingen har tenkt å nyttegjøre seg får for store negative konsekvenser for naturtyper og biologisk mangfold.

Segeldalselva har en bekkekløft med fossesprøytsone ved ca kote 160. Fossesprøytsonen er grundig utredet i Ecofact Rapport 6 i forbindelse med søknad om småkraftverk i Segelev og det ble funnet flere fuktbevende moser, deriblant Vortetvebladmosen som i følge Artsdatabanken har sitt nordligste registrerte funn i Leirfjord i Nordland. Tidligere er det også registrert Marinøkkel(NT) ved Segelevs utløp (tidligere versjon av Artsdatabanken).

Miljøfaglig Utrednings (MU) har gjort utredning av Hilleshamnelv og her det registrert viktige naturtyper og to rødlistearter. Vi kan ikke se at disse er tatt med i vurderingen. MU har anbefalt 150l/s som avbøtende tiltak.

I Foldvikvatnet, Foldvikvassdraget og Foldvikelvas utløp er det registrert betydelige verdier i form av rødlistearter, vegetasjon, naturtyper og et rikt fugleliv med viktige og truede fuglearter.

Det er planlagt deponering av 170 000m³ sprengningsmasser i sjøen ved Hellenen. Vi kan ikke finne noen utredninger som tar for seg fjæresonen i Hellenen. Fjæresonen i Hellenen hvor steindeponiet er planlagt er bløtbunnfjære som er særlig sensitiv for miljøpåvirkninger. Bløtbunnfjære er også hekke – og levested for flere vadefugler. Dette området er levested for flere ande – og vadefugler som overvintrer i Grovfjorden. Indre Grovfjorden med Hellenen er i Naturbasen registrert som en svært viktig naturtype. Dette må man ta hensyn til ved lokalitet for steindeponi. Det er oppgang av anadrom fisk i den vel 100m korte elvestubben nedstrøms kraftverket i Hellenen og anadrom fisk gyter i elva. SAJFF har mange medlemmer som benytter seg av det gode fisket av både anadrom fisk og andre fiskearter i nærheten til elvemunningen. De indre delene av fjorden er også et viktig sted for fritidsfiske på sjøen. Vi krever at planlagt lokalitet for steindeponi også utredes med tanke på biologisk mangfold og naturtyper. Vi krever at tiltaket også utredet hvilken betydning steindeponiet får for anadrom fisk og sportsfiske i både i Hellenen og for sjøfiske ellers i fjorden.

Utredningen har ikke prøvd seg på en samlet vurdering av konsekvens for temaet naturmiljø - og biologisk mangfold. De har satt en samlet vurdering for pattedyr til middels negativ. Ellers er det gjort vurderinger for hvert enkelt delområde. HLK har i sin søknad derimot tillatt seg å gjøre sine egne vurderinger for samlet konsekvens:

Fagtema	Anleggsfasen	Driftsfasen
Vegetasjon og Naturtyper	Liten negativ Liten negativ	Liten negativ Liten negativ
Fugl	Middels negativ	Middels negativ
Karplanter, moser og lav	Ubetydelig	Liten negativ

Vi finner det noe rart at HLK i sin søknad kan påberope seg kompetanse til å gjøre denne vurderingen. Vi krever at det gjøres kvalitative vurderinger av sumvirkningene av utbyggingen.

Det ble nylig gitt avslag på søknad fra Statskog om etablering av vindpark i Sørfjorden i Tysfjord kommune. Et argument for avslag var at anlegget ville komme **for nær** en del truede

plantearter. Planene for Sula kraft – og pumpeverk vil få **direkte** konsekvens for registrerte rødlistearter!

Sula kraft – og pumpeverk får meget store konsekvenser for naturmiljø og biologisk mangfold og vi vet ikke konsekvensene av tiltaket på lang sikt.

Med de verdier som er dokumentert i tilknytning til vann og vassdrag på Gratangshalvøya og de forpliktelser Norge har gjennom eget lovverk og internasjonale konvensjoner kan følgende konsekvens ikke gis!

5. Hydrologi

Minstevannføring

I Rapporten ”Vassdrag, vannføring og landskap 1/2011” fra programmet Miljøbasert vannføring konkluderes det med at: ”*Det finnes ingen ”normal” vannføring i et vassdrag.* Normal tilstand for et vassdrag er at vannføringen endrer seg fra time til time, fra dag til dag og fra uke til uke. Videre er det normalt at det er variasjoner mellom tørre og våte år. Normaltilstand i et vassdrag innebærer hele spennet i vannføringer fra flom til tørke. Gjennomsnittsverdier for vannføring gir ikke et representativt bilde av dette. Kurver som viser vannføringsvariasjonene over tid og varighetskurver, gir et mye mer presist bilde av normal tilstand i et vassdrag. Disse kurvene viser også hvordan en mulig utbygging påvirker vannføringen i elva.”

I søknad fra HLK presenteres ingen kurver som viser vannføring i de ulike elvene over tid. Dette burde vært presentert sammen med søknad, og ikke i etterkant av en høringsrunde, slik som nå. Det fremkommer i søknaden heller ingen visualisering av de ulike elvene med lave vannstander, slik at man kan se de landskapsendringer som vil skje. Anbefalinger fra rapporten ”Vassdrag, vannføring og landskap” er at det gjøres kvalitative vurderinger for det enkelte vassdrag med sikte på å ivareta landskapshensyn, og at vannføringen må være stor nok til at inntrykket av vassdraget som et levende landskapselement, sikres. I det aktuelle området er vann – og vassdrag ikke bare sterke landskapselementer, men er også viktig for utøvelsen av friluftsliv gjennom fisk – og sportsfiske. Dette setter krav til en viss vannføring for å kunne opprettholde utøvelsen av friluftsliv.

De minstevannføringer som er planlagt baserer seg på ”alminnelig lavvannføring” og på vannføringsdata fra et ”sammenlignbart” nedbørfelt. Vi krever at det legges frem

utredninger av minstevannføringer som baserer seg på vannføringsdata fra det aktuelle området, og at minstevannføringer skal gjenspeile variasjon i vannføring gjennom året, og ikke fastsatte minstevannføringer for sommer og vinter. Vi krever også at det gjøres tilstrekkelige utredninger som viser ved hvilke vannføringer de ulike vann og elver vil miste sin kraft som landskapselement, og at det er dette som skal ligge til grunn for den endelige minstevannføring. Rapporten som det henvises til over konkluderer med at de fleste elvene mister sin betydning som landskapselement før Q80. Da er det nærliggende å tro at dette gjelder for Gratangshalvøya hvor både Foldvikelva, Dudalselva, Segelelva og Olderelva/Rørelva er viktige landskapselementer, noe som flere utredninger bekrefter. De krav vi fremstiller baserer seg på studier gjort av NVE selv, så vi regner med at NVE også vil kreve best mulig kunnskapsgrunnlag i forkant av sine vurderinger ang. konsesjon.

- Fra Utredningsprogram: *"Vannføringen før og etter utbygging skal fremstilles på kurveform "reelle år" ("vått", "middels" og "tørt") for alle de aktuelle elvestrekningene. Det må framgå hvor mye vann som overføres fra elvene og bekkene, og med en angivelse av produksjon og kostnad (nytteverdi) for hver enkelt overføring." **Vi finner ikke at dette er gjort, og dette krever vi gjort.***
- Utredningsprogrammet krever at : *"Det skal tas bilder av de ulike, berørte elvestrekningene på lave, tallfestede vannføringer."* Det er lagt ved noen få bilder fra elvene med ca vannføringer. Det er ikke sagt hvilken dato eller tid på året bildene er fra. Særlig for Olderelv/Rørelv synes det klart at vannføringen er tatt på et tidspunkt da det er særdeles god vannføring i elvene. Vi krever at det legges ved bilder eller illustrasjoner som viser hvordan vannføring i elvene vil være ved **lave vannføringer**, slik utredningsprogrammet krever. Se for øvrig de krav som vi har fremlagt over.
- Det er planlagt en særdeles lav minstevannføring i de fleste elver og det argumenteres at vannføring i elvenes utløp vil være "stor" 68-78% pga restfeltene nedstrøms inntakene. Vi er sterkt kritisk til denne fremstillingen! Til sammenligning vil f.eks. Hellen kraftverk ha 100% restvannføring, selv om det gamle elveløpet er fullstendig tørrlagt i 90% av elva!

Utredningen sier ingenting om hvordan vannføringen i elvestrengene vil fortone seg ned mot utløpet. Det kan bli lange elvestrekker med tørrlegging og særdeles lav vannføring. Det synes for oss som om at HLK vil skjule seg bak planlagte minstevannføringer ved å henvise til potensielle vannføringer basert på restfeltene. I tørre perioder vil det i all hovedsak være minstevannføringer som utgjør vannføringen i elvene.

- Minstevannføring på 0,07m³/s om sommeren i Olderelv/Rørelv, og 0,18m³/s ved utløpet. Olderelva og Rørelva deler seg like nedstrøms inntaket. Det vil si at det er planlagt 0,035m³/s (35 l/s) for begge elver. Vi krever at det gjøres utredninger som viser hvordan minstevannføringen vil bli i begge elvene. Rørelv/Olderelv kan sammenlignes med Ruossevakkejåhkå (Musken) hvor det er rapportert at vannføring under Q80sommer gir negativ konsekvens for inntrykksstyrken.
- Det er ikke planlagt minstevannføring for Segelelv. Her har Hålogaland AS hengt seg opp i gammel tankegods fra utbygginger på 1950 og 1960 - tallet. Minstevannføring er pålagte krav i ”Standard vilkår for vassdragsreguleringssaker” og vi krever at det også planlegges minstevannføring for Segelelva i henhold til standard vilkår. Også her er Segelelva beskrevet som et sentralt element i landskapet slik at minstevannføring tilsvarende Q80 er et krav også her.
- Høy minstevannføring er viktig for fossesprøytoner, rødlistearter og landskap. Dette foreslås blant annet av Miljøfaglig Utredning ang søknad om Hillesamn kraftverk, 3xLVF som er 150 l/s (0,15m³).
- Minstevannføring som sommeren mellom 01.10-30.04 på til sammen 0,15m³/s, eller 150liter/s, for alle fem elvene som blir påvirket av utbyggingen er alt lite! Vi krever at det legges frem andre alternativer til minstevannføring som tar høyde for at elvene er viktige landskapselementer, fossesprøytoner, rødliste – og hensynskrevende arter og at elvene er svært viktig for fisk – og sportsfiske. Se krav over.

SAJFF er kjent med at det gjennom en rapport fra NVE, ” Etterundersøkelser ved små kraftverk 2/2010” ble dokumenter at bare 10 av 44 anlegg som ble undersøkt hadde tilstrekkelig minstevannføring. Vi krever at det stilles krav til dokumentasjon av minstevannføringer og vannstand i alle vann og elver som eventuelt blir berørt. Og at det vil

være mulig å kontrollere dette på andre måter enn ved gamle målestaver slik det er i dag mange steder. Rapporten dokumenter for øvrig også at minstevannføring er viktig både for flora og bunndyr, noe som vel har vært kjent lenge.

SAJFF krever at det planlegges tilstrekkelige minstevannføringer som ivaretar landskapet, naturmiljø og – biologisk mangfold, fisk og muligheter for sportsfiske!

6. Forurensing

I søknaden er det beregnet uttak av ca 200 000km³ steinmasser. Det er beregnet 900 meter tunnel med tverrsnitt på ca 25km² og resterende med 15 – 20km². Totalt er det beregnet 8400 meter tunnel hvorav 5850 meter er tenkt råsprenget. SAJFF er sterkt tvilende til de utregninger som er gjort av volumet på steinmasser, og vi ønsker at det legges frem beregninger som viser hvordan dette er utregnet. Ved råsprenget tunnel er det kjent av volumet av steinmassene øker med 40% fra fast form til løse steinmasser. Etter våre enkle beregninger vil man kunne forvente steinmasser på ca 280 000km³. Vi er kjent med at tunnelsystemet også må ha tverrslag for luftinntak, noe som vil øke total tunnellengde og tilhørende volum av steinmasser. Dette krever vi avklart.

200 000km³ steinmasser er planlagt deponert i Foldvikvann, på kote 400 i Olderelv/Rørelv og 170 000km³ er planlagt deponert på bløtbunnsfjære i Hellenen. SAJFF mener faglige rapporter fra SWECO har utredet de mulige konsekvensene av så enorme mengder sprengstein alt for dårlig. Dette gjelder for tema friluftsliv, naturmiljø – og biologisk mangfold og fisk – og ferskvannsbiologi. Se for øvrig kommentarer under disse punkter over. Kunnskapsgrunnlaget som NVE skal basere sine vurderinger på er ikke akseptabelt, og SAFF krever at dette utredes tilstrekkelig. I utredningen forurensing opplyses det om mulige kilder til forurensing både i anleggs – og driftsfaen. SAJFF har ingen grunnlag for å tvile på de vurderinger som er gjort, men registrerer at det er listet opp mange avbøtende tiltak. Vi foreventer at dette er tiltak som blir gjennomført. Utredningen viser til at det kan bli mulig forurensing ved alle deponier, og at dette kan få konsekvenser for fisk og bunndyr og gyteområder for fisk rett nedstrøms Steindeponiene. Det er gyteområde for ørret nedstrøms midlertidig steindeponi i Rørelva/Olderelva og gyteområde for anadrom fisk i umiddelbar nærhet til steindeponi i Hellenen. Dette viser at steder for de planlagte deponier er lite

gjennomtenkt. Som avbøtende tiltak er det også foreslått at : ”Steindeponiet ved/i sjøen og i Foldvikvatnet, bør vurderes plassert ovenfor vannfasen.”. Dette er i tråd med forskningsresultater som viser at deponering av steinmasser i vannfasen eller fjæresonen er forbundet med stor fare for forurensing.

SAFF krever at deponering av all sprengstein **ikke** gjøres hverken i Foldvikvann, i fjæresonen i Helleren eller i høyfjellet på kote 400 ved Olderelv/Rørelv. SAJFF krever også at mulige steder for deponering av steinmasser utredes med tanke på relevante tema for natur, kultur og friluftsliv. SAJFF er kjent med at Fylkesmannen skal behandle deponering av steinmasser etter Forurensingslovens § 22-4 og kommunene etter Plan – og bygningsloven.

SAJFF krever at det planlegges nye steder for eventuell deponering av steinmasser og at deponering behandles av Fylkesmannen i Troms og av Skånland/Gratangen kommune **før** en innstilling fra NVE tilsendes Olje – og energidepartementet.

7. Om forholdet til samisk kultur – og kulturmiljø, kulturhistorie og reindrift.

Deler av det som er skrevet her er også tatt med om friluftsliv og landskap.

I Grovfjorden trekkes særlig Bakkejord fram som et attraktivt område for den markasamiske befolkningen (NOU 2007:14). Området er fortsatt vurdert som samisk bruks- og bosetningsområde i NOU 2007:14 fra Justis- og politidepartementet.

Inntaksdam i Segelelv er planlagt i umiddelbar nærhet til merket ferdselsvei mellom Bakkejord og Foldvik. Inntaksdam, steindeponi og anleggsvei er planlagt langs og ved ferdselsvei mellom Rørelv/Mellomvatn og til Foldvik. Tiltaket vil få betydelig konsekvens for den kulturhistoriske verdi som ferdselsveien har og komme i direkte konflikt med dagens bruk for friluftsliv og reindrift. Senking av Eidevann vil skape farlige situasjoner for rein og mennesker i forbindelse med flytting av rein til og fra beiteområdet. Kraftstasjonen er planlagt bygd i umiddelbar nærhet til kulturminner og SEFRAK – bygninger i Mellomvatn. Også verneverdige bygninger og viktige registrerte sjøsamiske gårdsbruk på Bakkejord vil bli berørt av utbyggingen.

Vi er sterkt uenig i den vurdering som er gjort i fagrapporten ”Konsekvenser for kulturmiljø og kulturminner.” hvor det konkluderes med at; ”Sula kraft- og pumpeverk medfører stort

sett et lavt konfliktnivå for kulturminner og kulturmiljø.” Vi mener området med sitt kulturlandskap, kulturminner og kulturhistorie må sees som en helhet. Urørt - og inngrepsfri natur og kulturlandskap, viktig friluftsområde, samisk kulturhistorie og kulturminner og et fantastisk landskap gir området stor verdi ikke bare for befolkningen i Gratangen og Grovfjorden, men også for brukere fra hele regionen. Området er også viktig for å bevare – og videreføre kunnskap om tidligere års bruk og samisk kultur.

I fagrapport fra SWECO om ”Konsekvenser for kulturmiljø og kulturminner.” er ”*Det samiske kulturlandskapet*” med ”*Reinbeiteområde med kontinuerlig bruk i minst 100 år og utmarksdrift knyttet til markebygder*” vurdert til verdien **liten – middels**. Dette er vi i Skånland og Astafjord jeger og Fiskeforening sterkt uenig i! Området har vært, og er i dag et viktig beiteområde for rein, og kulturlandskapet viser tydelige spor etter dette. Arkeologiske utgravninger med C14 – datering viser at Gratangshalvøya har vært brukt til samisk jordbruk og reindrift fra ca år 725 – 920 e.Kr (Ottar nr 1999). Vi har ovenfor også kommentert de skriftlige kilder i ”*De svenske nomadelapparna*” som tar for seg nomadisk reindrift tilbake til 800 – tallet og hvor både ”Grytinger” (Gratangen), ”Røvscharet” (Revdalen) og ”Due-Dalen” (Dudalen) er beskrevet. Også andre steder som Oppdal og Laberg i Grovfjorden er beskrevet. Dette vitner om at området har vært tatt i bruk, i alle fall, i over 1000 år!

Ferdselsveien mellom Bakkejord og Foldvik var den veien den unge kvenen Johan Fredrik Mikkelsen, en av de 150 ungene som ble sendt over fra Tornedalen for å finne et bedre liv i ”Havlandet” i løpet av 1800 - tallet, gikk da han etter et helt liv på Skifte i Gratangen fant sin søster Eva boende i Grovfjord. Johan og Eva var foreldreløse og i 1832 de fikk være med flyttsamen Thomas Påvre fra Pajala og til Havlandet. På veien ble de adskilt fra hverandre og Johan kom til Gratangen hvor han fikk bo på gården Strømsnes. Etter et helt liv i Gratangen opplevde han noe han aldri hadde trodd han skulle få oppleve, han fant sin søster Eva boende i Grovfjord, de hadde bodd hele sine liv en dagsmarsj unna hverandre uten at de visste det. Da de endelig møttes var det for sent, Eva døde kort tid etterpå. Fortellingen om Johan og Eva har blitt symbolet på historiene rundt Havlandet, og ferdselsveien mellom bygdene har fått en sentral plass. Både ferdselsveien og historien om Havlandet er viktige symboler for stedstilhørigheten til Gratangen og Grovfjord.

Området har en viktig kulturhistorisk verdi og har symbolverdi i form av stedstilhørighet. Det er historiene som former vår identitet og tilhørighet.

Fjellområdet Segeldalen og Olderdalen via Eidevann og ned Dudalen og til Foldvikvann, var i gamle dager mye brukt av de samiske gårdene i Foldvik, rundt Saltvannet og indre Grovfjorden. Man kan tydelig se at området er et kulturlandskap, preget av år med beite fra sau – og rein. Området er i dag et viktig beite – og kalvingsområde for rein i Grovfjord reinbeitedistrikt. I planene for Sula kraftverk er blant annet Eidevann tenkt senket med 2 meter vinterstid. Eidevann ligger i trekkleiene for reinen. Eidevann har en bratt strandsone, og en senking av vannet med 2m mener vi vil få direkte konsekvenser for reindriften i form av redusert fremkommelighet og svært usikker is på vannet. Dette vil skape farlige situasjoner for både rein og mennesker som beveger seg i området på ski. Det vil være stor usikkerhet til hvordan rein vil tilpasse seg de mange nye og store tiltak som er planlagt. Det er særdeles viktig å bevare næringsgrunnlaget for disse næringene. Utredningene sier at man kan ikke være sikker på hvordan sammensetningen av beitearter vil utarte seg ved redusert eller tilnærmet tørrlagte elver. Hvis man er usikker på konsekvensene kan man heller ikke tillate en utstrakt utbygging. Vi viser her til Naturmangfoldlovens §9 om *føre – var – prinsippet*.

Fagrappporten om kulturmiljø og kulturminner anbefaler at Sametinget og Troms Fylkeskommune kan gjøre undersøkelser etter kulturminneloven §9 i sammenheng med en eventuell godkjenning av detaljplaner. Dette er vi sterkt uenige i! Vi mener Sametinget og Troms Fylkeskommune **må** gjøre undersøkelser i området **før** NVE sender saken videre til OED. Vi mener kunnskapsgrunnlaget som NVE skal basere sine vurderinger på er alt for dårlig, og krever at området blir undersøkt etter kulturminnelovens §9 nå.

Utbyggingen er heller ikke vurdert opp mot Naturmangfoldloven. Naturmangfoldlovens §1 (lovens formål) og §8 (kunnskapsgrunnlaget) fremhever viktigheten av å ta vare på samisk kultur:

- §1 ” Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur”
- §8 ”Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.”

Samiske kulturminner, kulturhistorie og kulturlandskap er viktig både for opplevelseskvaliteten i friluftsliv, som kunnskapsbase for barn – og unge, for stedstilhørighet og ikke minst for å bevare et helhetlig samisk kulturlandskap med de bygninger og kulturminner som inngår i området. Området er dokumentert brukt til samisk jordbruk, reindrift og nomadisk reindrift, og er enda i dag et viktig beite, kalvings – og trekkområde for rein.

På bakgrunn av svært negative konsekvenser for kulturminner, kulturhistorie og dagens reindrift anbefaler Skånland & Astafjord Jeger og Fiskeforening at Sula kraft – og pumpeverk ikke får tildelt konsesjon!

8. Om forholdet til Samla Plan 1998

Samla Plan fra 1998 konkluderer med at Alternativ B får vesentlig mer negative konsekvenser enn Alternativ A. Det står blant annet:

1. "I tillegg til det som er nevnt under alternativ A, er midtre deler av Dudalen (500-175 m.o.h.) båndlagt som nedslagsfelt for vannforsyning."

2. Om områdets egnethet for friluftsliv står det:

"Egnethet for friluftsliv.

Generelt har Gratangen bratte skogkledde fjell langs fjorden. Fjellene langs fjorden er generelt vanskelig tilgjengelig for ukjente, men i det aktuelle området kan en komme opp på høyfjellet langs etablert anleggsvei og har store opplevelsesmuligheter for tradisjonelt friluftsliv.

Vurdering

Området har stor lokal verdi som friluftsområde. Området er av betydning i tursistnæringen.

Verdiendring (konsekvens for friluftsliv)

- Inngrepene vil virke skjemmende og ha negativ effekt på naturopplevelsen.
- Tørrlegging (ev elvene) vil redusere områdets verdi for friluftsliv.

- Eidevatnet vil få en reguleringshøyde på 7,5 m (2 meter i dagens søknad). Dette inngrepet vil også virke skjemmende og ha negativ effekt på naturopplevelsen ved vannet.
- Utbyggingen kan ha negative effekter på turistnæringen."

3. Om kulturminnevern står det:

"Kulturminnevern.

Vurdering

Området har et høyt kunnskapspotensiale med tanke på bosetningshistorie og ulike samiske næringstilpasninger. Her er varierte kulturminner med tildels stor kunnskaps- og opplevelsesverdi, lokalt og regionalt."

Konfliktområder (for kulturminner)

- Ytterligere regulering av Foldvikvatn, massetak, bygging av fyllingsdam ved utløpet og vei mellom dam, inntak og tverrslag Keipen, plassering av masser samt bygging av tunneller og kraftstasjon vil kunne berøre kulturminner. Redusert vassføring i Foldvikelv vil direkte berøre mølla i Foldvik. Redusert vassføring i Hilleshamnelv og Storelv vil også kunne berøre kulturminner og virke forringende på landskapet.
- Senking av Eidevatn (7,5 m) og bygging av tunneller fra Eidevatn og Segeldalsvatn, plassering av masser ved Foldvikvatn og redusert vassføring i Segelev og Dudalselv kan berøre kulturminner og virke forringende på landskapet.

Verdiendring

- Inngrepene vil sannsynligvis føre til reduksjon av kunnskapsverdier og opplevelsesverdier, ved at kulturminner berøres direkte og indirekte og at kulturlandskapet forringes.

Størst

konflikt ved alt. B."

På flere områder er jo ikke de vurderinger som er gjort i de ulike utredningene for Sula kraft – og pumpeverk i henhold til de vurderinger som var gjort i Samla Plan allerede i 1998. I

søknaden proklameres det med at forholdet til Samla Plan er vurdert (vedlegg 18).

Vurderingen var imidlertid gjort i 2001, og basert på helt andre utbyggingsplaner enn det som foreligger i dag med Sula kraft – og pumpeverk. Sula kraft – og pumpeverk er planlagt som et større inngrep enn det som er alternativ B i Samla Plan, og som ble vurdert å få de største konsekvensene. Alternativ B i Samla Plan ble vurdert til å inneha konflikter og konsekvenser for flere tema.

Etter vår mening ivaretar Småkraft AS og Hilleshamn småkraftverk AS sine planer om utbygging i Foldvikvatn og Hilleshamnvatn de vurderinger som er gjort i Samla Plan. Sula kraft- og pumpeverk gjør ikke det!

Vi krever at det gjøres ny vurdering av Sula kraft – og pumpeverk opp mot Samla Plan fra 1998.

9. Om forholdet til helhetlig plan for vind og vannkraft i Troms og vannforskriften.

Det er et stort utbyggingspress når det gjelder elektrisk energi i Troms. Utbyggingene omhandler både små elvekraftverk, store vannkraftverk og større vindkraftverk, som i sum vil ødelegge eller forringe store naturverdier.

Troms Fylkeskommune har vedtatt å starte planarbeidet med en regional plan for vind og vannkraftverk. Dette er i tråd med de anbefalinger som er gitt i Soria Moria erklæringen. anbefaler at søknaden for Sula kraftverk, som får svært negative konsekvenser for inngrepsfrie naturområder, biologisk mangfold, naturtyper og landskap, setter på vent inntil Troms Fylkeskommune er ferdig med sin helhetlige plan for Troms fylke. Det er nødvendig med en helhetlig planlegging av utbygging for vind og vannkraft i Troms. I brev av 12.5.05 fra Olje- og energidepartementet til NVE er det angitt at det kan være hensiktsmessig å utsette konsesjonsbehandlingen av en del prosjekter inntil planarbeidet er utført.

Troms er i gang med forvaltningsplan i henhold til arbeidet med Vannforskriften. Vi krever at planene for Sula kraft – og pumpeverk vurderes opp mot de målsetninger Norge har forpliktet seg til gjennom ratifisering av vanndirektivet som skal gi helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Vi henviser til at det i Vannforskriftens § 12 står at

”samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet”. Etter vår mening er dette ikke tilfelle med Sula kraft – og pumpeverk!

Vi krevet at Sula kraft – pumpeverk sees i sammenheng med det pågående arbeidet med en helhetlig plan for vind – og kraftverk i Troms fylke.

Vi krevet at utbyggingen sees i sammenheng med de miljømål Norge har forpliktet seg til gjennom vanddirektivet og vannforskriften.

10. Om regionalt ”kraftbehov”, lønnsomhet, elsertifikater og samfunnsnytte

Som hovedbegrunnelse for tiltaket understreker HLK at Sula kraft – og pumpeverk er sentral for å kunne levere regulert vinterkraft til et område med svak forsyningssikkerhet og dårlig overføringskapasitet nord for Ofoten, og henviser til Statnetts ”Nettutviklingsplan for 2011”. Vi har lest gjennom rapporten, men finner at det er andre tiltak enn økt kraftproduksjon som er anbefalt for å bote med overnevnte problem. For å bote med svak forsyningssikkerhet og dårlig overføringskapasitet nord for Ofoten er det flere tiltak som er planlagt, og med konsesjon av ny 420 KV linje fra Ofoten til Balsfjord er det viktigste tiltaket allerede sikret. Ny kraftproduksjon er ikke nevnt som en viktig faktor for å bedre hverken forsyningssikkerheten eller overføringskapasiteten til Nord Troms og Finnmark. Jamfør egne energiutredninger er ikke forsyningssikkerheten i HLK – regionen svak, og ikke er det mangel på elektrisk kraft i området heller. Troms og Nordland har overskudd av elektrisk kraft. Lokale og regionale energiutredninger viser at det vil være et avtagende kraftbehov i Troms de nærmeste årene og at økt satsning på enøk – tiltak i kommunene vil frigjøre elektrisk energi.

I konsesjonssøknaden til HLK er det beskrevet at utbyggingen er særdeles kostbar, en investering på 245,1 millioner kr som bare gir 49,1 GWh. Utbyggingskostnaden er beregnet til 5 kr/kWh. HLK presenterer beregninger av utbyggingskostnad gjort i 2009. Denne kostnaden vil være vesentlig større i dag og i årene fremover. I flere artikler i Harstad Tidende har HLK uttalt at utbyggingen vil komme opp i ca 350 mill kroner. I tillegg kommer uforutsette utgifter, erstatningskrav beregnet til ca 100mill kr og eventuelle erstatningskrav fra reindriftsnæringen. Dette gjør at utbyggingsprisen vil bli tilnærmet en halv milliard norske kroner, og langt over det som kan være lønnsom utbyggingskostnad for norsk vannkraft. Vi

kan vanskelig se hvordan en utbygging av Sula kraft – og pumpeverk kan forsvares å være bedriftsøkonomisk lønnsom.

SAJFF krever at HLK kommer med beregninger som viser reelle utbyggingskostnader og hvordan potensiell lønnsomheten for Sula kraft – og pumpeverk vil bli. Slik SAJFF har forstått det er Sula kraftverk kvalifisert til elsertifikater. Vi har også forstått det slik at Sula pumpeverk **ikke** kvalifiserer til elsertifikater. Ordningen rundt tildeling av elsertifikater er kontroversiell, nettopp på grunn av realisering av prosjekter som i seg selv ikke er lønnsom og på grunn av subsidiering av ulønnsom kraftproduksjon på bekostning av natur - og friluftsliv. HLK må fremvise beregninger som viser hvordan potensiell lønnsomhet er med og uten elsertifikater. I flere sammenhenger henviser HLK til en gjennomsnittlig kraftpris på ca 50øre/KWh. Prognoser viser økt nedbør og lavere strømpriser i årene frem mot 2030. Gjennomsnittet for 2012 var sammenligning på ca 30øre/KWh. SAJFF mener HLK bør offentliggjøre hva som skjer med lønnsomheten av utbyggingen med de lavere framtidige strømpriser, hvilken utvikling i strømprisen som er realistisk. SAJFF mener at HLK bør avklare i konsesjonsbehandlingen hvorvidt utbyggingen er lønnsom også uten tildeling av elsertifikater. SAJFF mener dette er vesentlig for å kunne vurdere de samfunnsøkonomiske konsekvensene av utbyggingen og at dette egentlig burde vært gjort **før** søknaden er oversendt til NVE. For SAJFF er det viktig å få rede på hvorvidt eventuell subsidiering av kraftproduksjon gjennom ordningen med elsertifikater bidrar til utbygging av kontroversiell og ulønnsom vannkraftutbygging, som for eksempel i Sula kraft – og pumpeverk, på bekostning av store natur, kultur - og friluftslivsverdier.

Vi har fått kjennskap til at det er beregnet årlige inntekter på ca 25mill kroner fra kraftverket, uten at det er kommet frem noen utredninger som viser dette. SAJFF vil gjerne vite hvordan og hvem som har foretatt disse beregninger, og foreslår at HLK presenterer utredninger som viser hvordan inntjening av tiltaket vil bli. Med de fremtidige beregninger som viser gjennomgående lave strømpriser frem mot 2030 er det ikke sikkert kommunene kan påregne å få utbytte fra sine aksjeposter i den størrelsesorden de har per i dag. Det viser seg også fra andre offentlig eide kraftselskap.

Årlige utgifter til Gratangen og Skånland kommune er stipulert til henholdsvis ca 1 593 842kr og 519 673kr fra skatter og avgifter. Vi kan ikke se at dette gir økonomiske fordeler som overskrider det forvaltningsansvar kommunene har innen naturforvaltning, eller de nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser Norge har innen natur, miljø og friluftsliv.

Pumpekraftverk er i følge rapport fra NVE ”*Pumpekraft i Noreg, Kostnadar og utsikter til potensial*” usikkert både med tanke på lønnsomhet og med miljøvirkninger grunnet raske endringer i vannføring. Søknaden redegjør ikke for hvordan pumpeverket er tenkt driftet med tanke på manøvreringskurver. Søknaden viser heller ikke hvordan pumpeverket vil være lønnsomt ved magasinering av vann fra Rørelva/Olderelva i Foldvikvatnet. SAJFF krever at HLK redegjør for lønnsomheten i utbyggingen på en grundig og langt mer omfattende måte enn hva som er beskrevet i konsesjonssøknaden.

Jamfør fagrapport ”*Konsekvenser for næringsliv og sysselsetting, befolkningsutvikling og boligbygging, tjenestetilbud og kommunal økonomi*” synes de samfunnsmessige ringvirkningene av Sula kraftverk å være veldig små. Tilsvarende er de negative konsekvensene for natur, kultur og friluftsliv dokumentert å være svært store!

SAJFF mener den samfunnsmessige nytten av Sula kraft – og pumpeverk ikke overstiger skader og ulemper ved tiltaket for allmenne interesser og at søknaden må avslås etter Vassdragsreguleringslovens §8 og Vannressurslovens § 25.

11. Generelle spørsmål/uklarheter

Ang. pkt 2.3 Teknisk plan så synes vi denne er noe uklar med tanke på hvordan dette er tenkt gjennomført. I noen sammenhenger så fremkommer det teknisk plan hvor overføring fra Eidevatnet vil komme inn på tilløpstunnelen ved inntaksdam nedstrøms Segeldalsvatnet, mens det i andre sammenhenger fremkommer at overføringen er planlagt å komme inn på tilløpstunnelen under Oldertinden. Vi krever at det fremstilles en teknisk plan som er korrekt ut ifra hvordan dette er tenkt gjennomført.

12. Avslutning.

Sula kraftverk er et kontroversielt prosjekt på grunn av en rekke årsaker. Det synes klart at gevinsten ved den planlagte utbyggingen ikke står i rimelig forhold til de mange naturinngrep som utbyggingen vil medføre med negativ påvirkning for flere tema. Vi mener å kunne dokumentere store negative konsekvenser for:

- Friluftsliv og reiseliv.
- Landskap – og inngrepsfri natur (INON).
- Naturmiljø – og biologisk mangfold.
- Fisk, ferskvannsbiologi og sportsfiske.
- Forurensning.
- Kulturmiljø, kulturminner og kulturlandskap.
- Reindrift.

Vi kan derimot ikke se at tiltaket er nødvendig med tanke på kraftproduksjon eller at det gir varig samfunnsnytte til regionen. **Skader og ulemper ved tiltaket for allmenne interesser overstiger ikke samfunnsnyttene og søknaden må følgelig avslås etter Vannforskriftens §12, Vassdragsreguleringslovens §8 og Vannressurslovens § 25.**

Vi minner på om at det i Soria Moria II presiseres det at vi må ha en restriktiv holdning til vassdragsutbygging: ”*Norsk vassdragsnatur er unik. Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og tiden for de store vannkraftutbyggingene er forbi*”.

Skånland & Astafjord Jeger og Fiskeforening fraråder på det sterkeste at Sula kraftverk bygges!

Hilsen

Skånland & Astafjord Jeger og Fiskeforening

Bilder:

1. Utsikt inn Segeldalen fra oppstigning mot Segeltinden.

2. Bekkekløft Olderelva

3. Storbregner ved Rørelva

4. Eidevatnet

5. Segeldalsvatnet

6. Fra venstre; Oldertind, Eidevatnet, Olderdalsvatnet, Urdfjellet og Sandfjellet.

7. Olderdalsvatnet og Eidevatnet sett fra toppen av Revtinden

8. Olderdalsvatnet med Revtinden og Revørene i bakgrunnen

